

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

VATAN VE MİLLET CADDELERİNDEKİ KAYBOLAN MİRASLAR

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Mustafa AKGÜL

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

VATAN VE MİLLET CADDELERİNDEKİ KAYBOLAN MİRASLAR

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Mustafa AKGÜL

**Proje Danışmanı
Prof. Dr. Ziya Kenan BİLİCİ**

Ankara,2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Enstitünüz Sanat Tarihi Anabilim Dalı 23944208 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Mustafa AKGÜL'ÜN Vatan ve Millet Caddelerinde Kaybolan Miraslar adlı tezsiz yüksek lisans projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI ☒

BAŞARISIZ ☐ bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce Öğrenci İşleri Bilgi Sistemine (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 06.02.2025

Prof Dr. Ziya Kenan BİLİCİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Ziya Kenan BİLİCİ danışmanlığında hazırladığım “**Vatan ve Millet Caddelerinde Kaybolan Miraslar (Ankara.2025)**” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

06.02.2025

Mustafa AKGÜL

ÖNSÖZ

“Vatan ve Millet Caddelerinde Kaybolan Miraslar” adlı çalışmam, Vatan ve Millet Caddelerinin inşasına geniş açıdan bakılacak olursa dönemin imar politikalarının ortaya çıkarttığı toplumsal, kültürel ve şehircilik etkilerini anlamayı amaçlamıştır. İstanbul’un geçmişten günümüze olan modernleşme sancılarında hem kazanımlar hem de kayıplar olmuştur bunlar incelemeye değerdir.

Çalışma danışmanım olan ve beni bu konuda çalışmaya yönlendiren, her aşamada değerli görüşlerini benimle paylaşan hocam Sayın Prof. Dr. Z. Kenan BİLİCİ’ye çok teşekkür ederim.

Mustafa AKGÜL

Ankara 2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iv
1. GİRİŞ.....	1
2. İSTANBUL ŞEHRİNİN YAKIN TARİHİ (1900-1950).....	1
2.1.Osmanlı İmparatorluğunun Son Zamanlarında İstanbul.....	1
2.2. Türkiye Cumhuriyeti'nin İstanbul'u	3
2.3. Demokrat Parti Öncesi İstanbul	4
3. DEMOKRAT PARTİ YILLARINDA İSTANBUL	8
3.1. 1950-1956 Demokrat Parti Yılları	8
3.2. 1956-1960 Arasında Demokrat Parti Yılları.....	10
4. DEMOKRAT PARTİ, İSTANBUL İMARİ YA DA YIKIMI.....	13
4.1.İstanbul imarının Basındaki Yankıları.....	13
4.2. İstanbul İmarının Arka Planı	13
5. YIKIMLAR SIRASINDA KAYBOLAN BAZI TARİHİ YAPILAR	16
5.1. Yıkımlarda Yitenlerden Bazı Örnekler.....	16
5.2. Bir Eser Üzerinden Uzman Değerlendirmesi	19
6. VATAN VE MİLLET CADDESİNDE KAYBOLAN TARİHİ ESERLER	21
6.1. Aksaray Meydanı.....	21
6.1.1. Valide Sultan Türbesi ve Muvakkithanesi.....	21
6.1.2. Aksaray Karakolu	22
6.1.3. Murat Paşa Hamamı ve Haziyesi.....	23
6.1.4. Oğlanlar Tekkesi (Olanlar Tekkesi).....	23
6.1.5. Camcılar Mescidi	24
6.1.6. Aksaray Çakır Ağa Camii	25
6.2. Millet Caddesi.....	26
6.2.1.Tevvekkül Hamamı.....	26
6.2.2.Şirmert Çavuş Camii, Türbesi ve Çeşmesi	27
6.2.3.Fındıkzade Tekkesi	28
6.2.4. Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi ve Külliyesi.....	29
6.2.5. Nuri Dede Camii	30
6.2.6. Deniz Abdal Camii	33
6.2.7. Kazasker Abdurrahman Çelebi Camii	33
6.2.8. Selçuk Sultan Camii.....	35

6.2.9. Molla Gürani Camii	36
6.2.10. Dilsiz Ali Çeşmesi	37
6.2.11. Saraç Doğan Camii	37
6.2.12. Şehremini Camii	38
6.2.13. Topkapı Sur Girişi (Millet Caddesi)	39
6.2.14. Ali Bey Çeşmesi	40
6.3. Vatan Caddesi	41
6.3.1.Vatan Caddesi Sur Girişi	41
6.3.2. Attar Halil Camii ve Çeşmesi	41
6.3.3. Bayrampaşa Deresi Köprüsü.....	43
6.3.4.Yeniçeri Kışla Kapısı.....	44
6.4. 27 Mayıs 1960 Sonun Başlangıcı	45
7. SONUÇ	47
KAYNAKÇA.....	50
ÖZET	50
ABSTRACT	50

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
Dr.	: Doktor
Foto.	: Fotoğraf
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Mec.	: Meclis
Prof.	: Profesör
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
Tut.	: Tutanak
Yy.	: Yüzyıl
Z.	: Ziya

1. GİRİŞ

İstanbul'un modernleşme çabaları, 19.yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamıştır. Tanzimat dönemiyle birlikte Batılaşma etkisi şehirde imar çalışmalarında görülmüş, su kemerleri, köprüler ve tramvay hatları bu doğrultuda inşa edilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra modernleşme daha düzenli bir hal almış ve Atatürk döneminde şehir planlamasına yönelik kapsamı büyük çalışmalar yapılmıştır.1930'larda Alman şehir plancısı Henri Prost'un İstanbul planı, ana ulaşım hatlarını ve park, meydan vb. yeşil alanları belirlemeyi amaçlamıştır.

1950'li yıllar, Türkiye'nin siyasi ve ekonomik sahnesinde köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Demokrat Parti'nin iktidara geçişiyle birlikte ülke genelinde kalkınma ve modernleşme hamleleri hız kazanmıştır. Bu değişimlerin en önemli örneklerinden biri, Adnan Menderes'in liderliğinde “yeni İstanbul” hayaliyle gerçekleştirilen kapsamlı imar faaliyetleridir. Menderes hükümeti, İstanbul'u hem modern bir metropol hem de uluslararası cazibe merkezi haline getirme amacıyla yoğun bir kentsel dönüşüm programı başlatmıştır. Bu dönemde, kentin Osmanlı'dan miras kalan dar sokakları ve düzensiz yapıları yerini geniş bulvarlara, meydanlara ve yeni konut projelerine bırakmaya başlamıştır. Tarihi yarımada boyunca, özellikle Beyazıt, Eminönü ve Sultanahmet bölgelerinde yıkım ve yeniden inşa süreçleri hızlanmış; Unkapanı ve Vatan Caddesi gibi modern yollar açılmıştır. Bu projeler hem dönemin ekonomik kalkınma hedeflerine hem de artan nüfusun barınma ve ulaşım ihtiyaçlarına yanıt verme kaygısıyla şekillendirilmiştir. Ancak, İstanbul'un bu yeniden yapılanma süreci yalnızca fiziksel değişimlerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda şehrin sosyal ve kültürel derin izler bırakmıştır. Tarihi yapılar ve mahalle kültürleri bir yandan modernleşme adına feda edilirken, diğer yandan bu dönüşüm halk arasında tartışmalara ve tepkilere yol açmıştır.

Modernleşme hamleleriyle açılan Vatan ve Millet caddeleri, Adnan Menderes döneminin en büyük kentsel dönüşüm projelerinden biridir. Caddeler kentin dar sokaklarını geniş bulvarlara dönüştürerek modern ulaşımı desteklemiştir. Fakat bu süreçte 7 binden fazla bina, mezarlıklar ve bazı tarihi yapılar yıkılmış, geleneksel mahalle dokusu kaybolmuştur. Bu modernleşme anlayışı ne kadar ulaşımı kolaylaştırmış olsa da toplum tepkilerini üzerine çekmiş ve kültürel mirasların kaybına sebep olmuştur. 27 Mayıs 1960 darbesi sonrasında Menderes ve hükümeti yargılanırken, imar faaliyetleri de suçlamalardan biri olmuştur. Yassıada Yargılamaları sırasında Menderes'in yetkisini aşarak kamulaştırma kanunlarını ihlal ettiği ve keyfi imar uygulamalarına imza attığı iddia edilmiştir. Daha sonrasında ise Anayasayı ihlal, Vatana ihanet suçundan idam edilmiştir.

2. İSTANBUL ŞEHRİNİN YAKIN TARİHİ (1900-1950)

2.1.Osmanlı İmparatorluğunun Son Zamanlarında İstanbul

19. yüzyıldan itibaren İstanbul, önemli mekânsal gelişmeler yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde ulaşım alt yapısındaki yenilikler şehirdeki fiziksel yapıyı önemli ölçüde etkilemiştir. Atlı tramvay hatları ve tünelin inşası, şehir hatları vapurlarının çalışmaya başlaması, demiryolu ağlarının genişletilmesi, liman tesislerinin ve rıhtımların inşa edilmesi gibi projeler İstanbul'un mekânsal gelişiminde belirleyici olmuştur. Bu ulaşım projeleri sayesinde İstanbul, daha önce birbirine uzak olan çeşitli bölgelerle daha hızlı ve etkili bir şekilde bağlantı kurabilmiştir.1914'te Silahtarağa Elektrik Fabrikasının kurulmasıyla tramvay hatları elektrifikasyon sürecine girmiştir. Bu gelişme, tramvayların kapasitesini arttırmış ve şehirdeki ulaşım mesafelerini kısaltmıştır. Tramvay hatları sadece şehrin merkezine değil daha uzak semtlerde ulaşım imkânı sunmuştur. Aynı dönemde, banliyö trenleri ve şehir hatları vapurları hizmete girmesiyle birlikte İstanbul'un dış bölgelerine olan ulaşım daha da kolaylaşmış, (Akın,2010:511)

Yeşilköy, Bakırköy gibi banliyö yerleşim alanları gelişmeye başlamıştır. Ayrıca boğaz köyleri, Anadolu yakası ve adalar ile şehir merkezi arasındaki ulaşım olanaklı hale gelmiştir. Bu gelişmeler, İstanbul'un mekânsal sınırlarını genişletmiştir. (Bilsel,2015:511)

1908'de 2.Meşrutiyetin ilanı sonrasında, İstanbul'un bir bütün olarak ele alınmasıyla planlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. II. Abdulhamit döneminde şehre dair kentsel projeler hazırlanmış Fransız Antoine Bouvard 1908'te yeniden davet edilerek görüşleri alınmıştır. 1909 yılında kurulan komisyon şehrin haritalarını oluşturma çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmalar şehir planlanmasında önemli adım olmuştur. (Bilsel,2015:511-512)

İstanbul'un imarında önemli bir figür haline gelen Dr. Cemil Paşa belediye başkanlığına getirilmiştir. Cemil Paşa zaman zaman hükümetle yaşadığı anlaşmazlıklara rağmen kararlı yönetimiyle İstanbul'un kentsel gelişiminde etkin bir rol oynamıştır. Şehre önemli altyapı projeleri kazandırmıştır. Cemil Paşa İstanbul'daki imar çalışmalarını yönetmek için Lyon Belediyesinden Mühendis Andre Auric'i davet etmiş ve onun önerileri doğrultusunda şehre yeni caddeler, bulvarlar, parklar ve altyapı projeleri kazandırmıştır. (Ergin,1936:826)

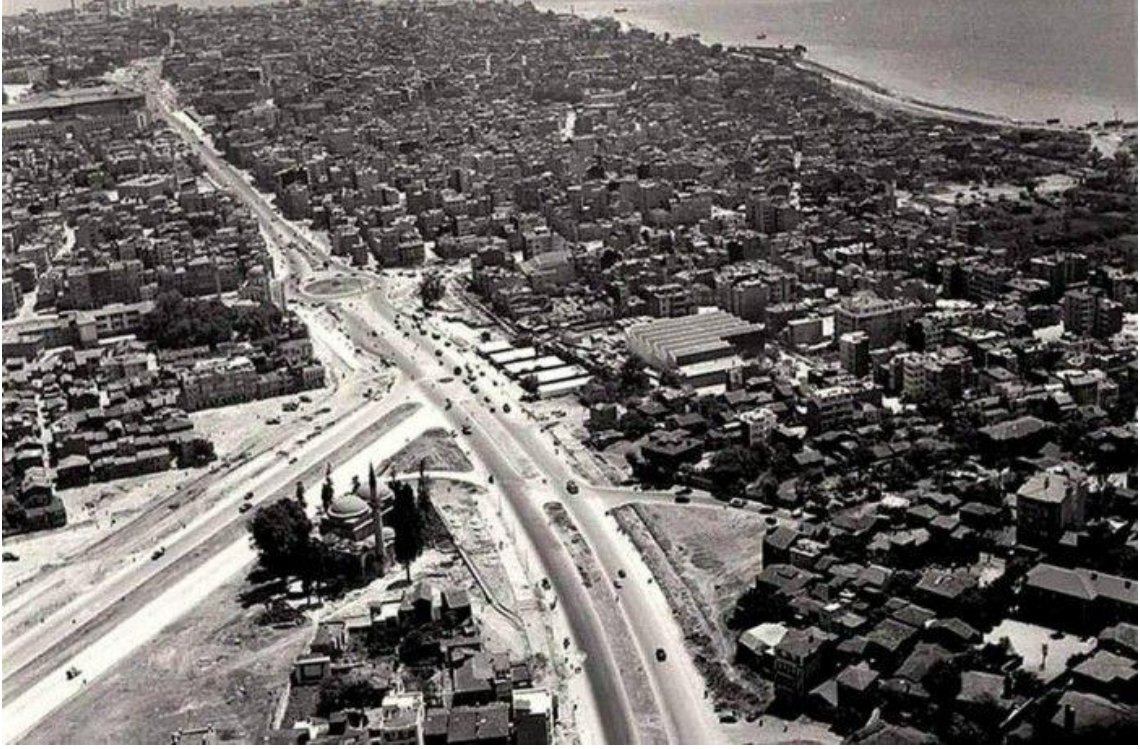
Özellikle tarihi yarımada içerisinde bulvarlar açılmasını ve sahil yollarını düzenlenmesini önermiştir. Beyazıt ile Aksaray meydanlarının yeniden düzenlenmesini, Aksaray'dan karasuları üzerindeki kapılara doğru caddeler açılmasını tavsiye etmiştir. Önerdiği ulaşım sistemi, Haliç'in iki yakasında eski İstanbul ile Beyoğlu ve Galata bölgelerini birbirine bağlayan iki anayol güzergahını kapsamaktadır. Projelerin sadece ulaşım altyapı ile sınırlı kalmamış aynı zamanda İstanbul için bir kanalizasyon sistemi kurmayı hedeflemiştir. Projeleri uygulanmaya başlanmış, şehre yeni yollar açılmış ve mevcut caddeler genişletilmiştir. Balkan savaşlarının ekonomik sıkıntılarına rağmen, bankadan alınan kredi ile projeler hayata geçirilmiştir. Cemil Paşa'nın belediyeçilik döneminde İstanbul'un kentsel yapısında büyük değişiklikler yaşanmış, yeni ulaşım hatları ile şehrin farklı bölgeleri birbirine bağlanmıştır. Yine aynı dönemde Gülhane Parkı düzenlenerek halka açılmıştır. Ayasofya ve Sultanahmet arasındaki ahşap konutlardan oluşan mahalle kaldırılarak yerine park tarzında meydan yapılması planlanmıştır. Bu projelerde Londra ve Paris örneklerinden esinlenilmiştir. (Bilsel,2015:512)

2.2. Türkiye Cumhuriyeti'nin İstanbul'u

1920' lerin başında İstanbul, savaştan yeni çıkmış, işgal ve yangınlardan çok hasar görmüş durumdaydı. Nüfus, barınma, sağlık ve güvenlik sorunlarının başta olduğu bir dönemde nüfus 600.000'lere kadar düşmüştür. 1930'lara kadar kaynaklar yeni başkent Ankara için kullanılmış (Durhan, 2009: 23-24), İstanbul göz ardı edilmiştir. 1930'lardan itibaren, İstanbul'da imar çalışmaları başlatılmıştır. 19332' de İstanbul belediyesi uluslararası yarışma düzenleyerek, Avrupa'dan getirilen şehir plancıları tarafından öneriler oluşturulmuştur. Ancak ekonomik sebeplerden dolayı çoğunlukla uygulanamamıştır (Arkitekt, 1935:61; Bilsel, 2011:41; Özler, 2007).

Fransız şehir plancısı Henri Proust 1936' da İstanbul'a davet edilerek, 1950 yılına kadar İstanbul Belediyesi Şehircilik uzmanı görevini sürdürmüştür (Durhan,2009:103-110). Proust 1937' de Nazım İmar planını bitirmiş, 1939' da yürürlüğe sokulup uygulanmaya başlanmıştır. Bu plan İstanbul'un ilk imar planı olarak kabul edilmektedir (Doğusan, 2004:40). Proust Tarihi Sur içi, Galata, Beyoğlu, Üsküdar-Kadıköy için ayrı planlar yapmış ve bunlar 1950'lere kadar gündemde kalmıştır (Kuban,2010:502). Tarihi Sur içi' nin kentin merkezi olarak düşünülmüş geniş yollar planlamıştır. Ticaret şehri olan İstanbul'da sanayisiyle üreten bir şehri oluşturmak için, nüfusu azalmış, yangınlarda boş arsalar oluşmuş yerlere dışardan insan çekerek imarını düşünmüştür. Tarihi sur içi' ni batıya ve kuzeye bağlayan yollar planlamıştır. Beyazıt'ta Eminönü'nde açılacak meydana sonra Galata köprüsünden Beyoğlu'na bağlarken alternatif yol olarak Unkapanı, Aksaray hattının genişletilerek 'Atatürk Bulvarının' açılmasıdır (Prost,1948:111). Dar sokakların genişletilmesi ve düzgünleştirilmesi için büyük yıkımlar ve Tarihi cami, medrese, kamusal binalar ortadan maalesef kaldırılmıştır.

Aksaray-Topkapı güzergâhının genişletilmesi ve Bayrampaşa deresinin ıslah edilerek park ve caddeye dönüştürülmesi düşünülmüş Vatan ve Millet caddeleri ismi o zaman verilmiştir. Sur içinde yeni yollar Tarihi doku bozulma sürecini başlatmış, yine de kentin silüetini bozmadan getirdiği yasaklar ve Sultanahmet'i arkeolojik park olarak planlaması şehrin tarihi yapısını koruma açısından önemlidir.

Aksaray Vatan ve Millet cd. başlangıç kavşağı 1958 (Foto:1,6.12.2024)

2.3. Demokrat Parti Öncesi İstanbul

II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye Batı Bloğuna katılarak çok partili siyasi hayata geçiş yapar. Bu dönemde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) içinde muhalif bir kanat oluşur. Ve 1946'da bu grup Demokrat Partiyi (DP) kurar. 1946 seçimlerinde iktidar olmasa da Türk siyasetinde gelecekte önemli güç olacağının sinyalini verir. Bu seçimde Türkiye'deki mevcut düzenin sürdürülemeyeceği iktidara açık bir uyarıdır.

Savaş sonrası dönemde, Türkiye de toplumsal ve ekonomik yapıya yönelik bazı değişiklikler yapılır. Savaş yıllarında uygulanan katı politikalar gevşetilir, laiklik

sisteminde küçük çaplı esnemeler yaşanır. Türkiye'nin dış politikası da bu doğrultuda değişir; komünizm tehdidine karşı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile yakın ilişkiler kurulur. Türkiye savaşa katılmamasına rağmen Marshall Planına dâhil edilirken, ekonomik olarak ABD' den teknik ve mali yardım alır bu bağlamda tarımda modernleşme ve askeri alanda yeni gelişmeler olur. Bu Süreçte ulaşım alt yapı modernizasyonunda önem kazanır. 1948 Amerika Karayolları İdaresinden bir teknik heyet Türkiye'ye gelir ve iki ülke arasında karayollarını iyileştirme adına anlaşma sağlanır (Gül,2015:153). Bayındırlık Bakanı Kasım Gülek'e göre bu anlaşma “Orta Avrupa ve Balkanları Ortadoğu'ya yaklaştırmakla” kalmayacak, aynı zamanda Birleşik Devletlerin “Avrupa'daki komünizm tehlikesine karşı çıkabilmek taşıdığı yükü” hafifletecekti (*The New York Times*, 17Ocak1948). Başbakan yardımcısı Nihat Erim'e göre Türkiye yakın gelecekte, bölgesinde “küçük bir Amerika” olacaktı (*Cumhuriyet Gazetesi*, 29Eylül1949). Bu adımlar Türkiye'nin bölgesel güç kazanma çabalarını yansıtır. Çalışmalar bakanlık içinde özerk bir konumda örgütlenen ve Menderes'in imar programı sırasında üstlendiği görevden ötürü Türk mimarlık tarihinde “Truva atı” benzetmesiyle anılırken Karayolları Genel Müdürlüğünün kurulması gerçekleşir. (Gül,2015:154)

Bu dönemde, Türkiye'deki nüfus yapısı köycülük ideolojisinde önemlidir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren köyde yaşamının teşvik edilmesi, şehirleşmeye karşı bir duruş sergilenmesi köycülük ideolojisinin hâkim olduğu bir politikaya dönüşür. İdeoloji, köyleri Türk ulusunun asil ve sağlıklı yaşam alanları olarak gösterirken kentleri yozlaşmış ve bozulmuş yerler olarak tanımlamaktadır. Savaş sonrası tarımın modernleşmesi ve ulaşım alt yapısının gelişmesiyle birlikte, köylerdeki iş gücü ihtiyacı azalır. Ve köylüler büyükşehirlere göç etmeye başlarlar. (Bozdoğan,2002:115-116)

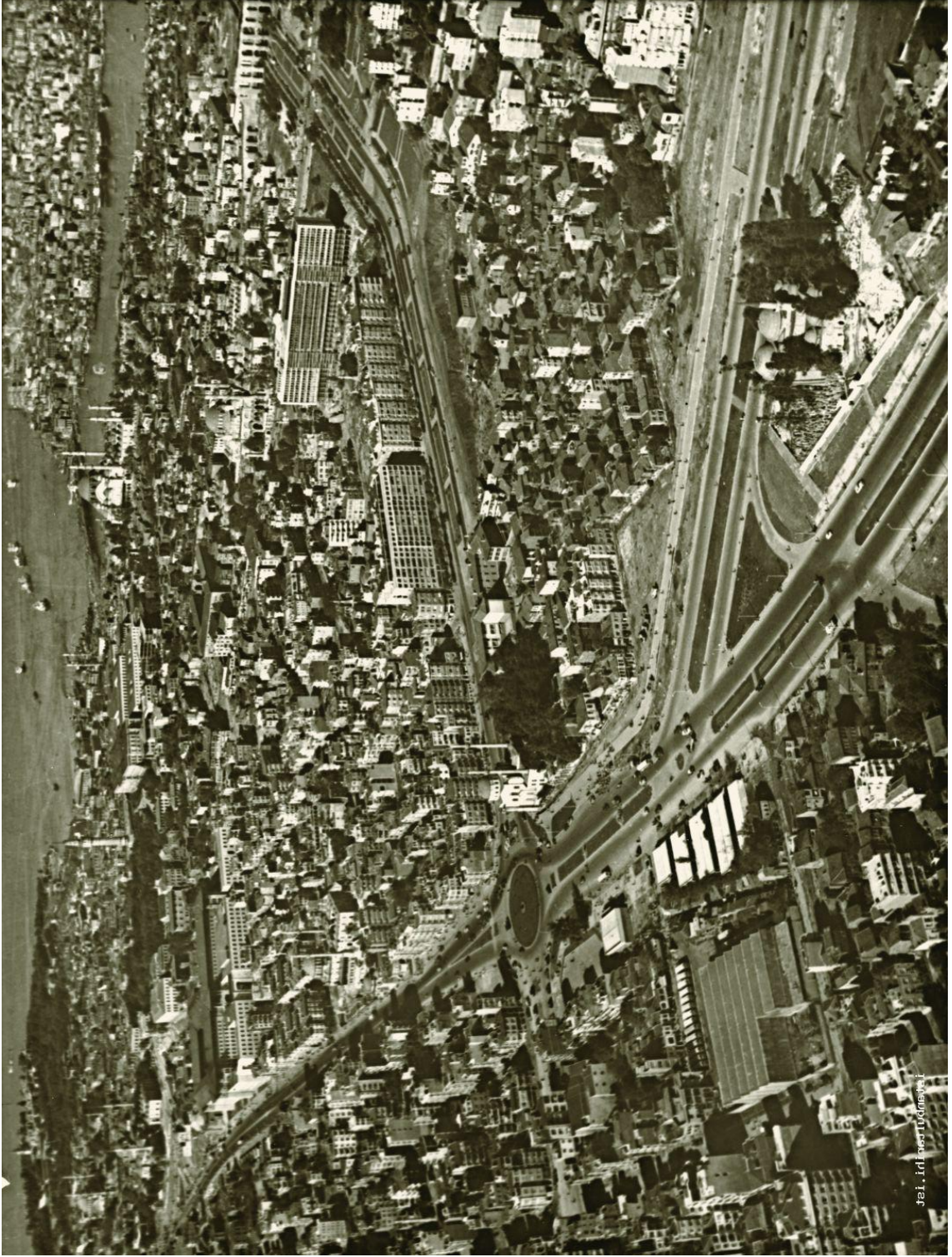
İstanbul, savaş sonrası dönemde hızla artan nüfus karşısında hazırlıksız yakalanır. 1945'te 860.000'ler de olan İstanbul nüfusu 1955'te neredeyse %50 artmış

1.300.000'lere ulaşır (*İstanbul Şehri İstatistik Yıllığı*,1957). Hızlı artış konut yetersizliğine ve özellikle Kazlıçeşme, Zeytinburnu bölgelerinde gecekonduların ortaya çıkarmıştır. İstanbul'daki imar planları bu büyümeyi tahmin edememiştir. Proust şehrin gelecekteki nüfus artışına dair herhangi bir önlem almazken, daha önce yapılan çalışmalar bu artışı tahmin etmiştir. Sonuçta, İstanbul da gecekondular problemi hızla çoğalan nüfusun etkisiyle sürekli bir sorun haline gelmiştir.

"İstanbulun kitabı"dan Aksaray Valide Camii Önü çalışmaların Başlangıcı 1957

(Foto:2, 6.12.2024)

Millet, Vatan, cd. tarihi yarımadaının havadan görünüşü ,1958 (Foto:3, 6.12.2024)

3. DEMOKRAT PARTİ YILLARINDA İSTANBUL

3.1. 1950-1956 Demokrat Parti Yılları

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de yaşananlar 14 Mayıs 1950 seçimlerinde siyasi tarihimiz açısından yeni bir dönemdir. 1946 da bunun ayak sesleri duyulmaya başlamıştı. DP beklenenin üstünde bir başarı elde etmiştir. 3 Eylül 1950 Belediye seçimlerinde de 600 Belediyeliğin 560 kazanmıştır. İstanbul seçimleri CHP için fiyaskoyla sonuçlanmış DP Belediye Meclis Üyeliklerinin hepsini kazanmış, CHP' i büyük hezimete uğratmıştır.

DP seçimler sırasında İstanbul'un perişan halini seçim kampanyasında hep gündeme getirmiştir. Hükümet Sözcüsü *Samet Ağaoğlu* 28 Ağustos 1950 *Cumhuriyet Gazetesine* yaptığı açıklamada Cumhuriyetin ilk zamanlarında “anlaşılmaz İstanbul düşmanlığına” değinmiştir. İstanbul'daki Devlet kurumları “lüzumsuz lüzumuz Ankara'ya taşınmış” İstanbul kaderiyle baş başa kalmıştır. DP İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Başaran’a göre başkentin Ankara’ya taşınmasından sonra İstanbul unutulmuş “yıkılan İmparatorluk bakiyesi” muamelesi görmüştür. (*Milliyet*, 11 Mart 1952) Menderesin imar hareketi içinde yer alan İTÜ'den Prof. Dr. Emin Onat 12 Mart 1952 de *Milliyet Gazetesine* Proust' un 15 yılı boşa geçirdiğini İstanbul “kalfaların elinde” kalarak mahvolduğunu söylemiştir. Öbür taraftan Proust'a göre “Otomobil yolları ile şekillendirdiği” İstanbul planı, Paris için yaptığından üstündü. (Proust, 1938, 9)

DP gelir gelmez Proust' un durumunun ne olacağını gündeme taşıyarak tartışmaya açtılar. Gerçekte birçok şehrin planlamasında çalışmıştı, en önemlisi de Paris, Marakeş ve Kazabilanka' dır. Proust' a 1938 de büyük umutlarla hazırlatılan planlarında radikal ve mali açıdan uygulanamaz görülüyordu.

Proust'un planlarından çok maliyetli olmasından dolayı 14 yılda çok azı uygulanabilmiş dönemde yapılabilen en büyük proje Atatürk Bulvarının Aksaray-Unkapanı arasındaki

bölümdür. Önceden yapılan Yenikapı-Aksaray yolunun eksiklerini tamamlamıştır. Eminönü Meydanının açılması gerçekleşen projelerindendir. Bir de Topçu kışlası yıkılarak Gezi parkı yapılmış, Taksim Meydanı düzenlenmiş, Maçka parkı açılmış, futbol stadyumu ve Açık Hava tiyatrosu yapılanlardır.

İBB Meclisinde bir komisyon kurularak İlk önce 3 yıllığına gelen Proust' un üstüne 11 yıl daha kalmasına rağmen yaptıkları yetersiz bulunmuştur. 26 Aralık 1950' de yapılan oylamada 32 üyenin 29 sözleşmenin bitirilmesi için oy kullanmıştır. İstanbul'a gelişi büyük sevinç yaratan Proust' un işine son veriliyordu. (İBB Mec. Tut.1950. 9-10)

DP daha sonra Türk uzman ve Mimarlardan oluşan komisyon kurarak çalışmalara başlamış. Bunu Türk uzmanlar zafer olarak adlandırmışlardır. *Arkitekt dergisinde* yazan Mimar Abidin “Para, teveccüh, salahiyet” yabancı mimarlar için kullanılmakta yerli mimarlar “yardımsız, itimsiz, üvey çocuk muamelesi görüyordu” şeklinde serzenişte bulunmuştur. (Abidin,1933, 129,130) komisyonun sunduğu plan ilk defa İstanbul için tek kişiye ait olmayan bir grup uzmanın iş birliğiyle hazırlanmıştır. Planlar Belediye yetkilileri, Hükümet kanadı, Ticaret ve Sanayi odalarının önerileri dinlenerek hazırlanmıştır. Yeni planda Proust' un görüşleri, alıntılar ve benzerlik bulunuyordu. (Gül, 2011:169-171)

DP iktidara geldiği 14 Mayıs 1950'den 2 Mayıs 1954 seçimlerine kadar geçen süre ekonomik açıdan en başarılı dönemi sayılmıştır. %13 lük büyüme sağlanmış, burada en büyük güç tarımdan gelmiştir. Devletin elindeki toprakların bir kısmının köylülere verilmesi, boş arazilerin ekilmesi ve makinaların tarımla buluşması traktör sayısındaki artış ile bu sağlanmıştır. (feroz, 1995:165)

DP 2 Mayıs 1954 seçimlerine bu olumlu tabloyla giren oyların%58 alan Menderes ve Arkadaşları güçlenmiş olarak sandıktan çıkar.1955 gelindiğinde her şey ters gitmeye başlar Kore savaşının sonlanmasıyla tarım ürünü fiyatları hızla düşmüş, savaş sırasında

en büyük gelir kalemi olan tarımda ekonomik çöküş meydana gelmiş bir de üzerine kuraklık eklenince ekonomi sarsılmıştır. (Turgut,1991:168) 6-7 Eylül olayları bu yıl olmuş her şey ters gitmeye başlamıştır.

3.2. 1956-1960 Arasında Demokrat Parti Yılları

1956 yılına gelindiğinde ekonomi kötüleşmeye devam etmiş hatta stokçuluk ve karaborsa ile Türk halkı tanışmış DP lehine esen rüzgâr ters dönmeye başlamıştır. (Toker, 1996: 13). Menderes ve Arkadaşları bu kötü gidişe bir karşı hamle olarak nüfusu 1 milyonu geçmiş, sorunları katlanmış İstanbul'un İmar hareketini siyaseten çıkış kapısı olarak görmüşlerdir. Doğan Kuban bir makalesinde Cumhuriyetle ihmal edilmiş İstanbul'un “el değmemiş” olmasını ve 1956 da imar çalışmalarına başlanmasını oy kaygısı ve politik yaklaşım olarak değerlendirir. (Kuban, 1995:389) Aydın Boysan'da bir yazısında aynı görüştedir.” Menderesin imar planı İstanbul için değil iktidarın genel seçimde oy kaygısından kaynaklanıyor. (Boysan, 2004: 25)

2. Dünya savaşından galip çıkan devletler gücün verdiği kudretle yeni bir hamleye giriştiler, silah ve mühimmat yapan fabrikaları otomobil, motor ve kendilerindeki lüks şatafatlı hayatı üçüncü dünya ülkelerindeki insanlara pazarlama zamanı gelmiştir. Onlar için sadece kazanmak, refahlarını kat ve kat artırmak vardır. Satıcı ve alıcı hazırdır artık, işin içinde para varsa bütün değerler ayakaltı olabilir. Bunun kapital dünya anlayışında çok önemi yoktur.

1950’li yıllarında İstanbul'un imarı ve modernleşmesi ile ilgili planlar dünya çapında şehirleşme anlayışından kaynaklıdır. Avrupa'dan gelen Turistler Yeşilköy Havaalanından çıkınca orta çağ şehirlerinden birine gelmiş hissine kapılmayacak modern yollardan şehir merkezine taşınacaktır. Başbakan Menderesin 1957 seçimleriyle birlikte İstanbul'a yönelik başlattığı imar hareketi, onun kafasında şekillenen “Modern-Batılı İstanbul” fikrinin sonucudur. Menderes İstanbul'u Amerikan şehirlerindeki geniş

caddeler, bulvarlar, meydanlar, kentle uyumlu otomobillerle dolu Batı tarzı şehirlere dönüştürmeyi hayal etti. Bu yıllarda İstanbul'da motorlu araç sayısı çok azken tramvay ile deniz ulaşımı yapılırken Menderes vizyonu bu eski yaya odaklı şehri modern, motorlu ulaşım araçları ile dolu bir yer olmuştur. Bu bakış açısı mevcut kent dokusuyla uyumsuzdu ve büyük yıkımlara yol açmıştır. Özetle imar hareketi İstanbul' un özgün yapısını bozan, modernleşmeye dayalı ancak eski şehir yapısına uyumsuz haldedir. (Barış,2011; Altunel, 2011: 67)

İstanbul imarı için vakit gelmiştir. Yasal çerçeveyi oluşturmak için çalışmalar başlar, 9 Temmuz 1956 da 6785 sayılı İmar Kanunu kabul edilir. (Resmi Gazete , 1956). İstimlak işlerini hızlı ve sorunsuz halletmek için 6830 sayılı yeni kanunda 31 Ağustos 1956 da kabul edilir. (Resmi Gazete,1956). Böylece kör kazma Kadim şehrin bağrına saplanmak için her şey hazırdır artık.

Başbakan Adnan Menderes 25 Eylül 1956'da düzenlediği basın toplantısında DP ilk 5 yılında ekonomideki başarılarından bahseder aldığı devletle şimdiki devlet arasında dağlar kadar fark olduğundan bahseder önceden bu işler mali sıkıntılardan dolayı yapılamamıştır ülke çok gelişmiş İstanbul imarı önünde hiçbir engel kalmamıştır. Şöyle der "İstanbul'un imarı bir memleket meselesidir." (Cumhuriyet, 1956) ve böylece doğru ve yanlışları ile telafisi zor, geri dönülemez bir dönem olan İstanbul İmarı başlamış olur.

Menderes, 25 Eylül 1956'da "İstanbul'u yeniden fethetmek" sloganıyla imar çalışmalarını başlattı. (Foto:4, Ara Güler 6.12.2024)

Karaköy meydanında yapılan yıkımlar, 1958 Ara Güler (Foto:5, 6.12.2024)

4. DEMOKRAT PARTİ, İSTANBUL İMARİ YA DA YIKIMI

4.1.İstanbul imarının Basındaki Yankıları

İstanbul'un imarına destek basının yanında mimarlardan da geliyordu. *Arkitekt de Zeki Sayar* göre yıkmadan yapılmazdı, bu “zihniyet değişikliği”di. (Sayar, 1957: 49). Yıkımlar ve yol inşaat işleri basında “İstanbul Gelecekte Orta Doğunun En Modern Şehri Olacak” (İstanbul Expres, 1956) bir diğeri “İmar İşlerine 700 Milyon lira Ayrıldı. (Akşam, 1956) Şevket Rado Paris ile İstanbul'u bir yazısında karşılaştırıp caddelerin dar olmasını eleştirip yeni yolların geniş olması gerektiğini savunuyordu. (Rado, 1956). Ülke dışındaki basınında gündemindeydi, *Time dergisinde* haberde “Hayırkar Bombacı” başlığı ile İstanbul'da 7 günde 10.000 binanın yıkıldığını ve 1.000 000 dolar harcandığını yazıyorlardı. (Time,1957: 22-23) *İstanbul'un kitabı* vilayet tarafından yapılan işlerin propagandası olarak yayınlanmış giriş bölümünde şöyle denilmiş “İstanbul Başvekil Sayın Menderes’in büyük gayretiyle ikinci defa fethedilmektedir. Fatih Bizans'a karşı zafer kazanmıştı. Menderes İstanbul'daki ıstırapı, avareliği, dağınıklığı ve derbederliğe karşı bir medeniyet zaferi kazanmıştır”. (İstanbul'un Kitabı, Giriş)

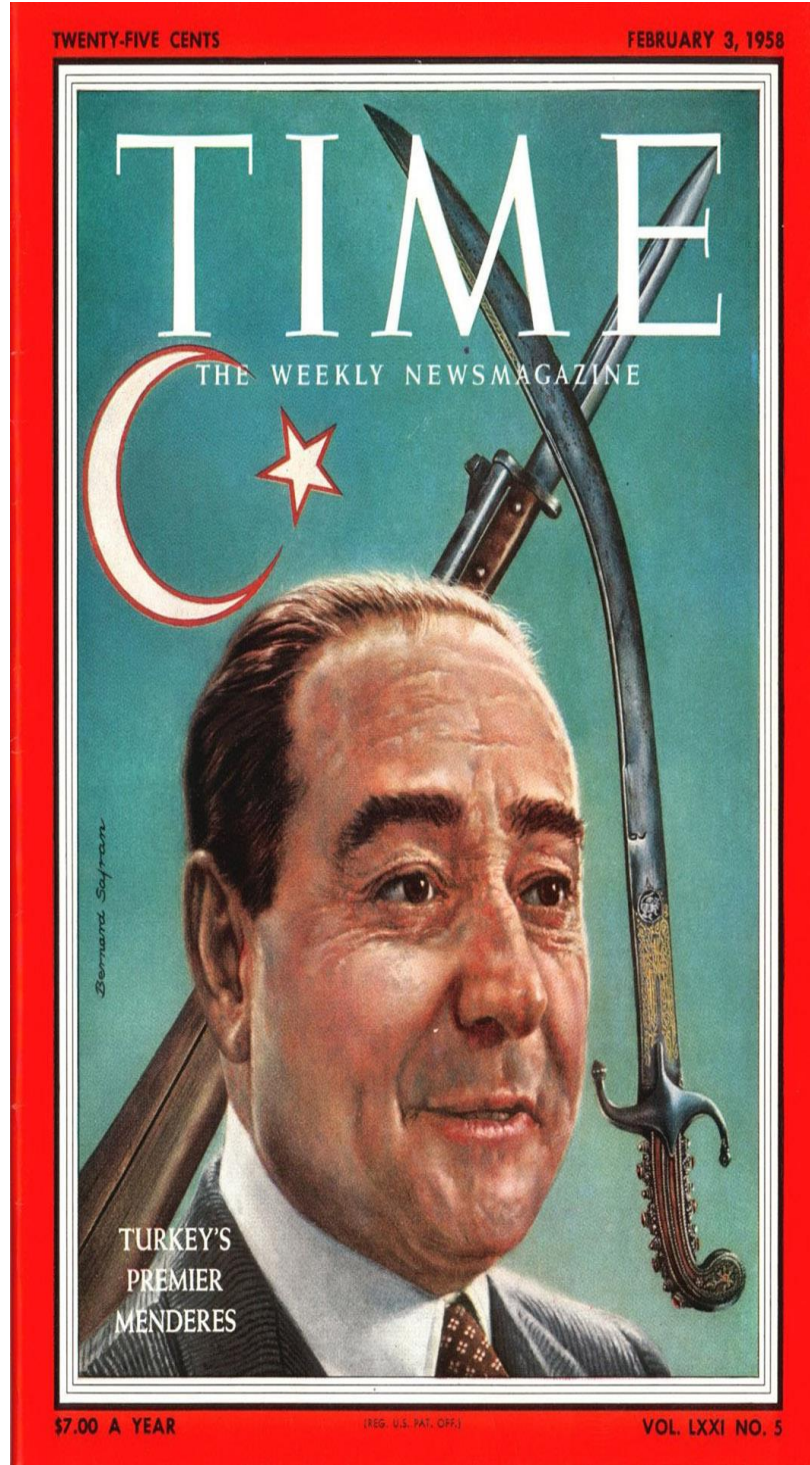
4.2. İstanbul İmarının Arka Planı

2. Dünya savaşından sonra Türkiye siyasi yaşamında büyük değişimler yaşanmıştır. Dünyanın en önemli şehirlerinden olan İstanbul'da yapılacak imar çalışmaları büyük ses getirmesi çok normaldi. Menderes elindeki gücü kullanarak İstanbul'un imarı çalışmalardan siyasi üstünlük kazanmayı düşünmüştür, bunun yüzünden 1950'deki seçimlerde doğup büyüdüğü yer olan Aydın'dan değil İstanbul'dan “büyük bir cümle kapısından” girip kazanmıştı. (Sarol, 1983: 109) DP iktidara geldiği 1950'den itibaren en önem verdiği meselesi İstanbul'un imarı gerçeğidir. Menderes buna ilk göreve başladığı andan itibaren çok önem vermiştir. 1956 da başlayan

Çalışmaların ani ve plansız başlatıldığı halkın gözünü boyamak için yapıldığı kanısı yanlış olabilir çünkü 1950 Belediye seçimlerinden hemen sonra Proust' un işine son verip Türk uzman ekipleri ile beş yıl çalışılmıştır. En çok yapılan eleştiride Başbakanın çok nde olması, uzmanlara içi bırakmaması, sadece kendi yakın çevresi ile plansız, programsız, kararlar inşaat sahasında duruma göre verilmesi, aceleyle hareket etmesidir. Günümüzde de bu görüş ağırlıkla hkimdir. Oluşan kanı İştambul yap boz tahtasına dönmüştür. (Kuban, 1998: 231)

İştambul İmarının Başındaki Tek isim Başbakan Menderes-1957 (Foto:6;7.12.2024)

Time Dergisi Kapağı 1958 (Kapak:1, 7.12.2024)

5. YIKIMLAR SIRASINDA KAYBOLAN BAZI TARİHİ YAPILAR

5.1. Yıkımlarda Yitenlerden Bazı Örnekler

Simkeşane Fatih Sultan Döneminden 1463 ilk darpane (Foto:7 ; 7.12.2024)

Aksaray'dan Saraçhaneye çıkarken sağdaki Oruç Gazi Camii,yeri şu an yeşil alan

(Foto:8, 7.12.2024)

Beyazıt-Aksaray arasında kodun düşürölme çalışmaları 1957 (Foto:9 ;7.12.2024).

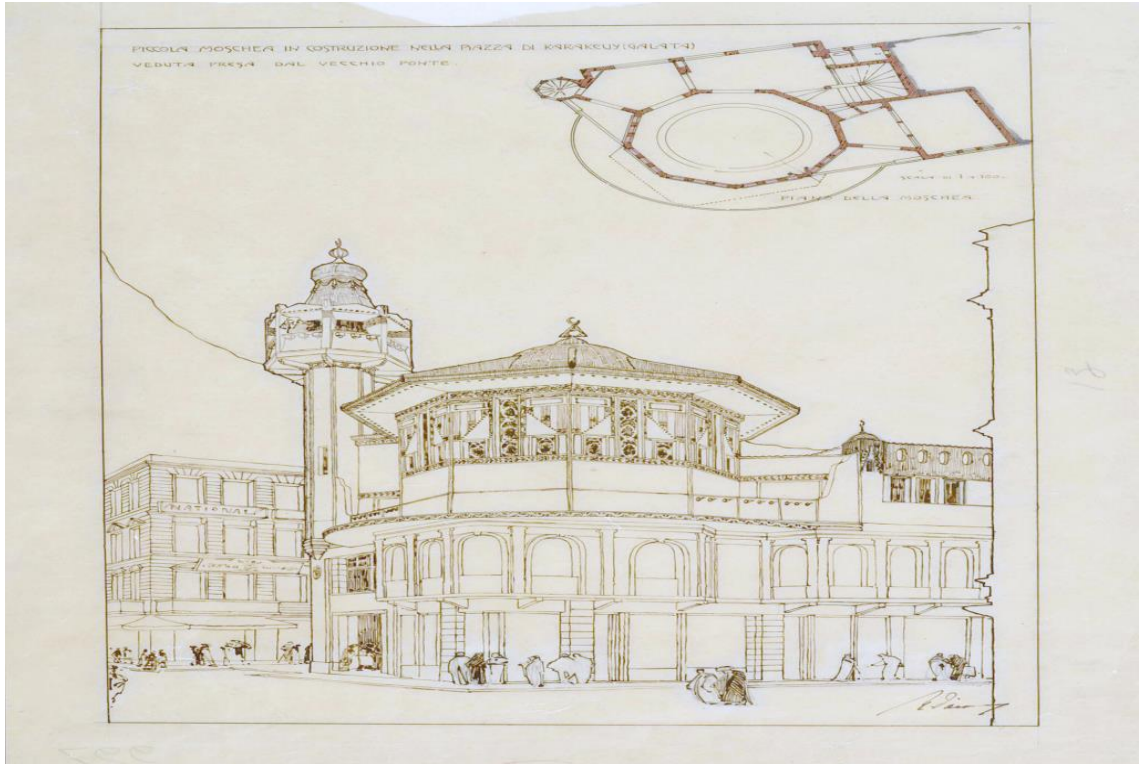

Eminönü yıkımlar zamanında-1957 (Foto:10; 7.12.2024)

wiener Bank Binası Kalırken Mimar D'aronco Eseri Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

Camii Yıkılmıştır.Arsası Şu An Yeşil Alandır. (Foto: 11 ;7.12.2024)

Mimar D'aronco Çizimlerinde Karaköy Camii (Çizim:1, 7.12.2024)

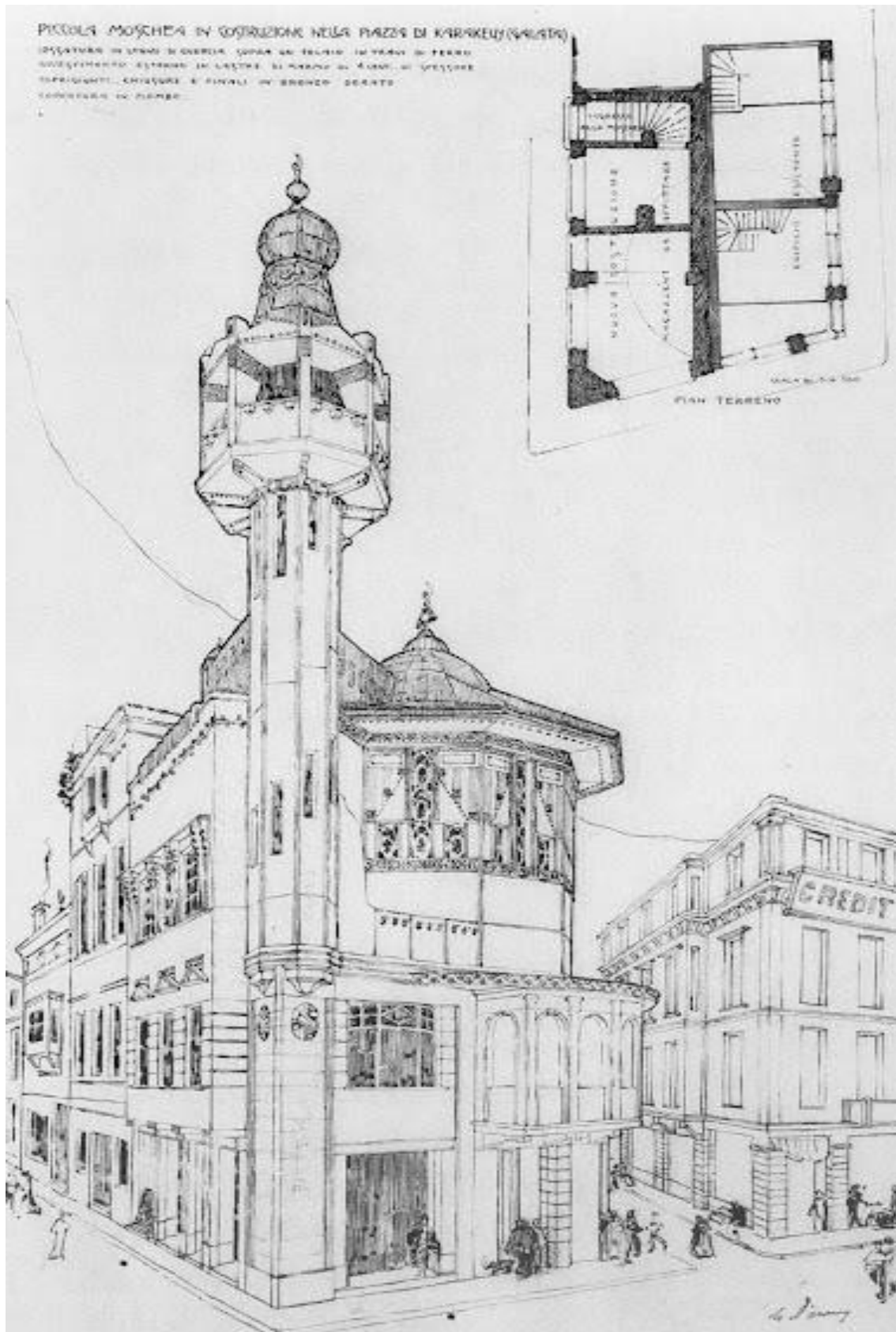
Karaköy Camii yıkımından 60 yıl sonra aynı şekilde yapılma kararı alınmıştır.

(Foto:12, 7.12.2024)

5.2. Bir Eser Üzerinden Uzman Değerlendirmesi

Prof. Dr. Afife Batur'un açıklamaları:

“Merzifonlu Kara Mustafa Camii (Karaköy Camii) gerçekten Mücevher gibi bir Camiydi. O sırada Avrupa'da Art Nouveau diye bir akım vardı. Modern akımların öncüsü olan bir akımdı bu. Türkiye'de D'aronco gelmiş ve farklı bir forma, İstanbul'a özgü bir biçime bürünmüştü. Çünkü Avrupalı Mimarlar bu formu hiçbir zaman camiye veya türbeye uygulama imkânına sahip değillerdi. D'aronco bunu yapmıştı ve Karaköy Camii, bunun Türkiye'deki en yetkin örneklerinden biriydi.” (Batur, 1993: 456-457)

Mimar D'aronco' nun Karaköy Camii çizimleri (Çizim:2, 7.12.2024)

6. VATAN VE MİLLET CADDESİNDE KAYBOLAN TARİHİ ESERLER

6.1. Aksaray Meydanı

6.1.1. Valide Sultan Türbesi ve Muvakkithanesi

2. Mahmut Sultanın eşi ve Abdülaziz'in Annesidir. 1810'da doğmuş Çerkez asıllıdır. 1861' de Abdülaziz'in tahta geçmesiyle Valide Sultan olmuştur. Valide Sultan Camii, muvakkithane, sofa odaları, karakol, 7 adet dükkân yaptırıp vakfetmiştir. Mimarı Balyan kardeşlerdir. 1884' vefat edince kendi yaptırdığı camii ve türbesine defnedilmiştir. Türbe Cami mihrap duvarının tam karşısında Aksaray kavşağında muvakkithane ile yan yana arada ince bir yol vardır. 1926'da tramvay yolu çalışmalı sebebiyle biraz geri çekilmiş, 1958 de tamamen yıkılmıştır. Benim de okulum olan Pertevniyal Lisesinin banisi olan Valide Sultan, 2.Mahmut türbesi altında bir süre saklanmış sonra 1969'da Valide Camii bahçesinde yapılan türbeye defnedilmiştir. (Yavaş, 241-242)

Istanbul Aksaray Valide Türbesi Caddesi
Aksaray Valide Sultan Türbesi (Foto: 13, 8.12.2024)

6.1.2. Aksaray Karakolu

1826 da yeniçeri ocağının kapatılması ile onlara ait bu bina yakılmış daha sonrasında kâgir olarak yapılmış şehrin emniyeti seraskerliğe devredilmiş yeniçeri kolluk binası karakol haneye çevrilmiştir. Bu binanın yeri Cerrahpaşa yolu ile Topkapı yönünde gider iken Yusufpaşa kavşağının Aksaray'a hakim noktasındadır. Karakol 2 katlı girişi mermer sütunları olan, saçaklı bir girişi, ikinci katta cephede balkonu olan yapıdır. Cephesi anıtsal bina Aksaray külhanlarının ve kabadayılarının uğrak yeri olmuştur. Yeni bulvarın alanı üzerinde kaldığı için 1957’de yıkılmıştır. Yeniçeri ocaklarını ortadan kaldıran 2. Mahmut'un tuğrası her Devlet dairelerinde varken yeniçeri yakınlarından tepki almamak için “Adli Mahmut” tuğra ve kitabesi buraya konmamıştır. (İşli, 2008: 93-94)

Aksaray Karakolu 1957 (Foto:14, 8.12.2024)

6.1.3. Murat Paşa Hamamı ve Haziresi

Aksaray meydanında Millet ve Vatan caddelerinin ayrım kavşağında Fatih Sultan Mehmet'in vezirlerinden Has Murat Paşa tarafından başlatılmış Cami, hamam, imaretten oluşan yapı gurubu Murat Paşanın ölümünden sonra 1477 kardeşi Mesih Paşa tarafından tamamlanmıştır. Caminin güneyinde çift hamam olarak (Kadın- Erkek) İstanbul'un en eski büyük hamamıdır. Kadınlar ve Erkekler kısmı kubbeli, kare planlı iki halvet hücrelidir.1957 de hamam komple kaldırılmış, haziyesinin büyük bölümü yıkılmış çok az bir kısmı kalmıştır. (Kurtbil, 2020: 191-192)

[Has Murat Paşa Camii ve Hamamı 1477 \(Foto:15, 8.12.2024\)](#)

6.1.4. Oğlanlar Tekkesi (Olanlar Tekkesi)

Millet Caddesi kavşağında Aksaray karakolunun yanındaki tekke 1957'de Millet Caddesi genişletilmesi çalışmaları sırasında yıkılmış Çeşme, sebil, türbesi Murat Paşa camii bahçesine konulmuştur fakat özgünlüğünü kaybetmiştir. Tekke Fatih Sultan Mehmet zamanında 1453-1461 dönemlerine Sekban başı Yakup Ağa tarafından

yaptırılmış,4 katlı kâgir, duvarı tuğla örgülü, çatısı tuğla kaplı ön cephede sebil, türbe, çeşme, tevhit hanesi mermerle kaplıdır. Çok katlı binası, ampir ön cephesiyle İstanbul'daki diğer tekkelerden çok farklı ilginç bir yapıdır. (Tanman, 2007: 319-320)

Oğlanlar Tekkesi 1453-1461 Murat Paşa Camii Avlusunda arta kalanlar. (Foto:16, 8.12.2024)

6.1.5. Camcılar Mescidi

Yeniçeri odalarına yakın olduğu için 4. bölük Ağalarından İstanbul'un fethine katılmış Şeyh Hüseyin tarafından 1494 de yaptırılmış ilk ismi Garip Yiğitler iken camcılar olarak değiştirilmiş, sonraları minber konmasıyla camiye çevrilmiştir. Minaresi ilginçtir. Meşhur İstanbul yangınlarında çok kere yanmış her defasında yeniden yapılmıştır. 1894 depreminde yıkılan camii hacı Mustafa Ağa tarafından 2 katlı kâgir döneminin şartlarına göre fevkani olarak yeniden yapılmıştır. 1948'de kadrosuz bırakılan camii kaderine terk edilmiş 1957'de yol genişletmek bahanesi ile yıkılmıştır.

Arsası Aksaray parkı içinde yıllarca boş kalmış 2022’de STK tarafından yeniden ihya edilmiştir. (İşli,2008: 67)

Aksaray Camcılar Mescidi 1494 (Foto: 17, 8.12.2024)

6.1.6. Aksaray Çakır Ağa Camii

Aksaray'da meydana hâkim eski adı UFİ yeni adı Ender olan İstanbul'da modern mağazacılığı başlatan ve ilk yürüyen merdivenli çok katlı mağazasının olduğu yerdedir. Karşısında Bekir Paşa Mektebi hala mevcuttur. Çakır Ağa İstanbul'un Fethine katılmış ve subaşı görevinde bulunmuş görev yaptığı pek çok hayratı mevcuttur. 18 yy. 'da çok büyük İstanbul yangınlarından nasibini almış ve dönemin sadrazamı tarafından yeniden yaptırılmıştır. 1894 İstanbul depreminde büyük hasar gören cami '2. Abdülhamit Han tarafından dönem mimarisine uygun şekilde yeniden inşa edilmiştir. İlk şekliyle ilgili kayıt yok ancak sonradan yapılan cami kareye yakın dikdörtgen, kiremit çatılı, duvarları moloz taştan örülmüş, giriş tarafında tek şerefeli minaresi varmış. 1956'da yol genişletme çalışmaları için boş yere yıktırılmış ve sonraki yıllarda mağaza yapılmıştır. (Ayverdi, 1961: 13)

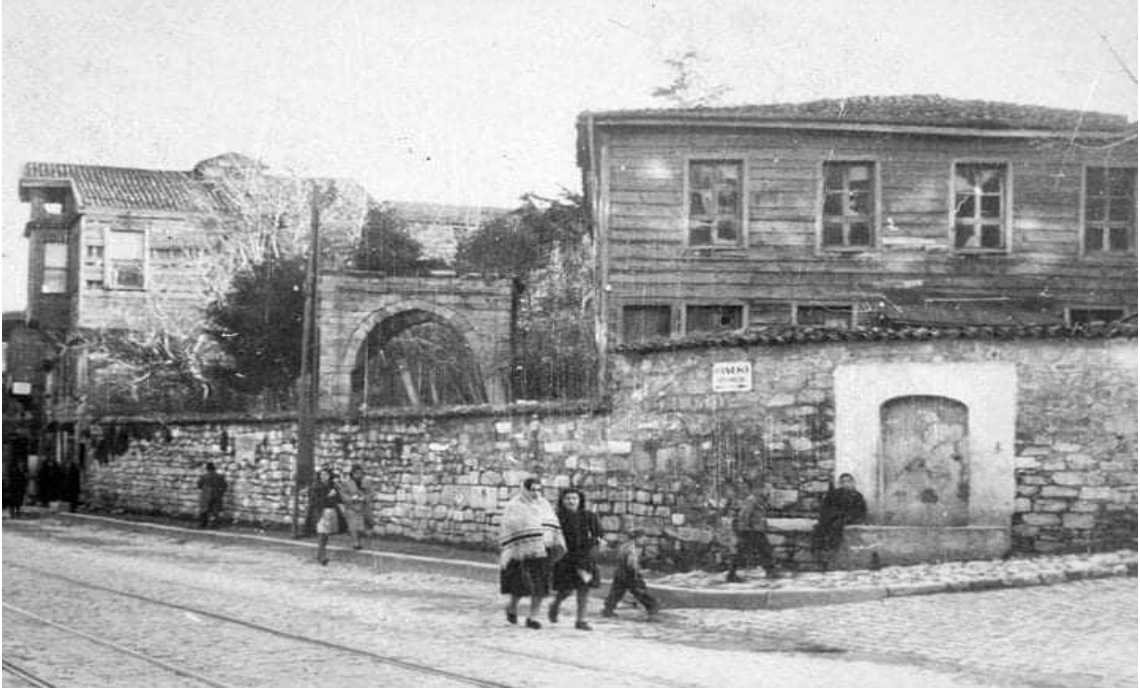

Çakır Ağa Camii (Foto:18, 13.12.2024)

6.2. Millet Caddesi

6.2.1.Tevvekkül Hamamı

Bu hamam Aksaray'dan Hasekiye giderken Millet caddesiyle Arap manav sokağın birleştiği köşededir. İki çıkmaz sokak arasındadır, ahşap yapısından dolayı konut zannedilmiştir ya da eski bir konaktan kaldığı düşünülen küçük bir hamamdır. 1776'da tevekkül hamamının kayıtlarda kuşluk (Erkekler ya da Kadınlar hamamı olarak değil kapiya asılan havlu rengine göre o gün gelecek olanlar belli olan hamama kuşluk hamamı deniyordu.) hamamı olarak, İstanbul'un güzide hamamlarındandır. 1957'de yol genişletme çalışmaları sırasında kurul kararı olmasına rağmen yıkılmıştır. (Köseoğlu, 1952: 3-8)

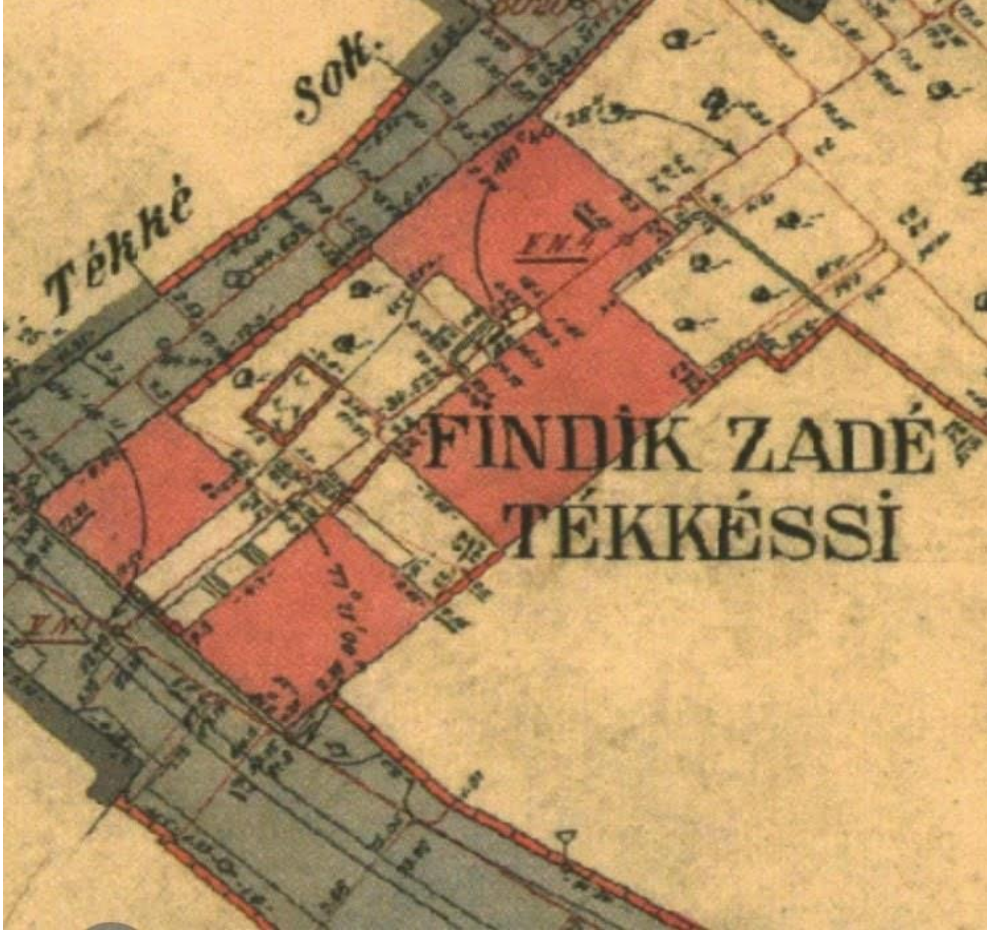

Sirmert Çavuş Camii, Türbesi ve Çeşmesi,1504 (Foto:19, 9.12.2024)

6.2.3.Fındıkzade Tekkesi

Şehrimindi örnek kasap mahallesindedir. Fındıkzade' de Şeyh Ahmet İshak Efendi 1802-1803 de tekke olarak yaptırmıştır. Kayıtlarda binanın iki katlı, bahçe ve avlusunda diğer mekânların sıralı olduğu, üst katta divanhane alt katta derviş odalarının, mutfak, kiler, ahır, samanlık, abdesthanen olduğu saptanmıştır.

1957'de yol genişletmek için yıkılmıştır.2009 yılında yeniden yapılmış.(Koç, 2021)

Fındıkzade Tekkesi (Harita :4, 10.12.2024)

6.2.4. Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi ve Külliyesi

Kazasker Ömer Efendi'nin 1715' de Aksaray'dan giderken sağda çapa yakınlarına düşmektedir. Medrese, çeşme, sübyan mektebi, küçük hamamı ve Ömer efendininindi gömülü olduğu haziresiyle küçük külliyesidir. Heybetli görünümüyle medrese taş ve tuğlayla uyumlu temiz işçiliği dikkat çekmektedir. Dershanesi, 9 odası, çamaşırhanesi, olduğu kayıtlıdır. 1918'de meşhur İstanbul yangınlarının birinde kullanılamayacak hale gelmiş, 1957' de yol genişletme çalışmaları sırasında tamamen yıkılmıştır. Haziresindeki mezar taşları tam karşısındaki Molla Gürani haziresine nakledilmiştir. (Eyice, 1998: 165-166)

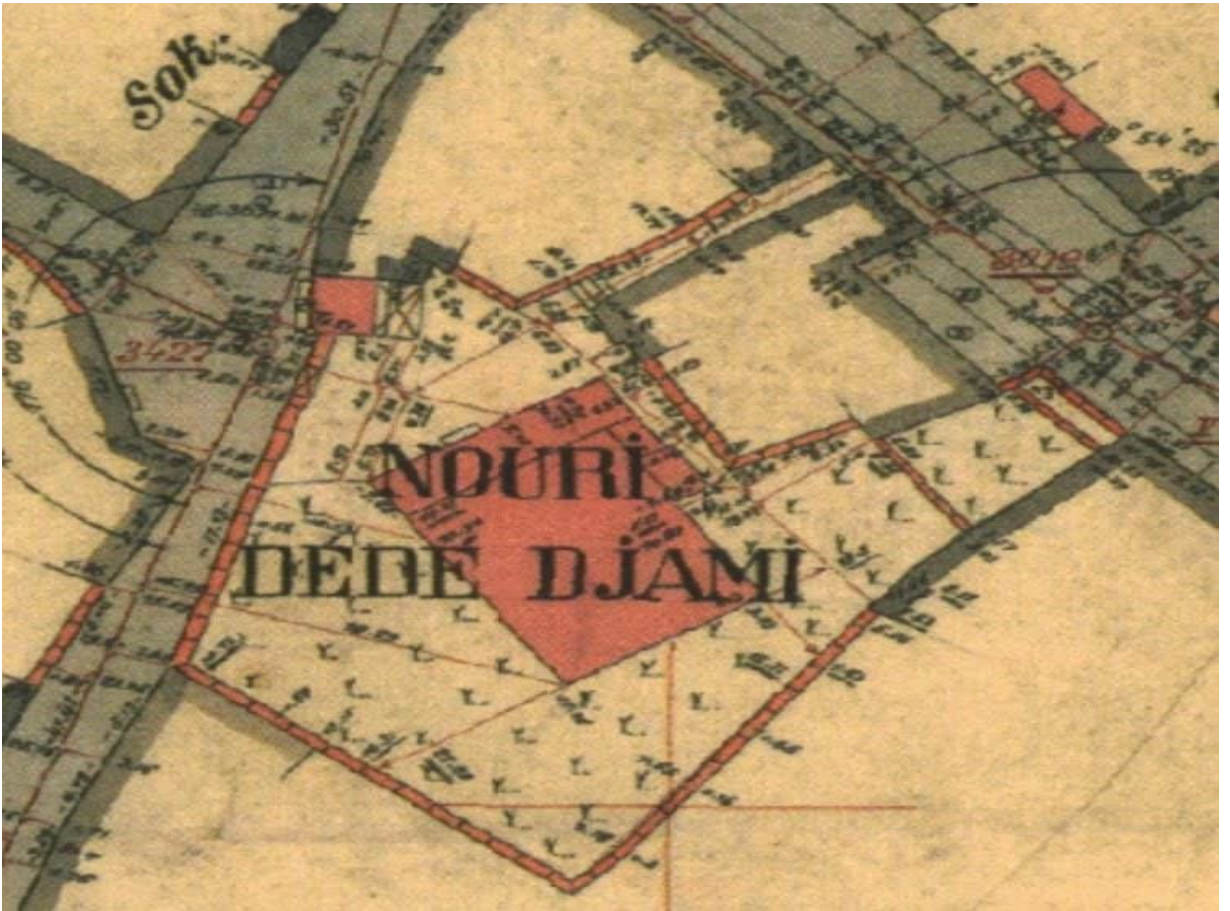
Hekimbaşı Ömer Efendi Külliyesi (Foto:20, 10.12. 2024)

6.2.5. Nuri Dede Camii

Millet Caddesi ile Kızılelma Caddesinin kesiştiği köşededir. 1694'te Hacı Nurullah Efendi yaptırmış, minberini Aişe Hatun adında hanımın koydurduğu vakıf tahrir kayıtlarında geçmektedir. Caminin minaresi bir sıra taş 3 sıra tuğla örgülü, üst tarafları düz sıvanmış tek şerefelidir. Şerefe korkuluğu demir işçiliklidir. Nuri dede camii 1918'te ki büyük İstanbul yangınında enkaz haline gelmiş 1957'de Millet Cadde yol genişletilmesi çalışmalarında ortadan kaldırılmıştır. (Öneş, 1998: 397)

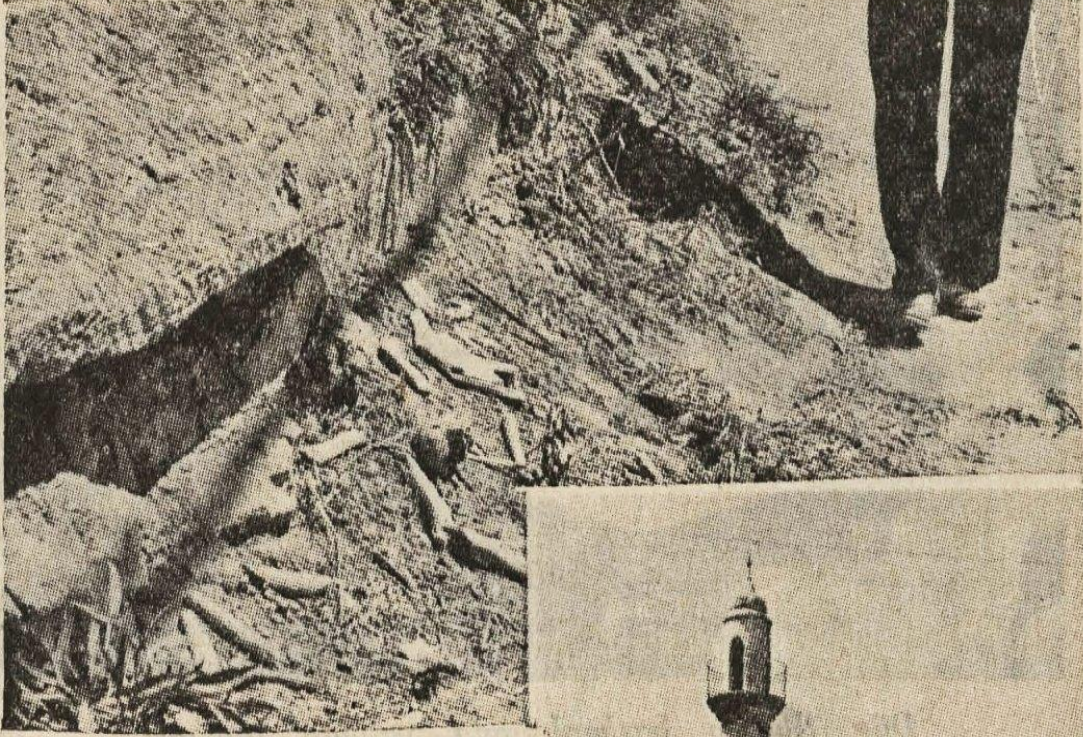

Nuri Dede Camii (Foto:21, 10.12.2024)

Nuri Dede camii-Alman Mavileri Haritası,1913 (Harita:5,12.12.2024)

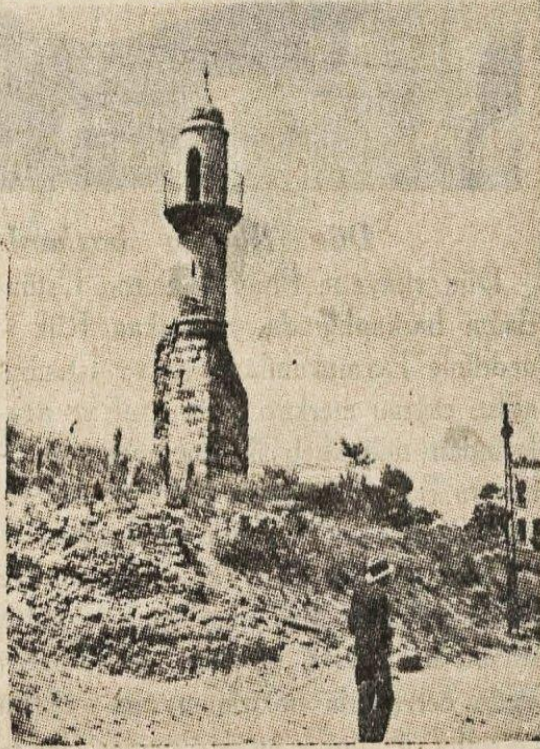
Sokaklara yayılan ecdad kemikleri

Taşkasab, Fındıkzade tramvay istasyonunun hemen sol tarafında yıkık bir minare ile harab bir mezarlık vardır. Bu mezarlığın bir kısmını yola aldıkları için birçok lâhidler açık kalmış ve ölü kemikleri ta caddeye kadar dağılmıştır.

Oradan geçip te bu manzarayı gören herkes müteessir olmaktadır. Bilhassa Gureba hastanesine giden ecnebi profesörlerin ve yabancı gezginlerin gözleri önünde bu vaziyet feci birşeydir.

Ölülerimize hürmet vazifesini yapmıyoruz. Ecdad kemiklerini sokaklara yayarak ayıbımızı örtüp kaldırmak işini bari yapalım.

Fındıkzade yoluna dağıtılan ölü kemikleri ve harab mezarlık

6.2.6. Deniz Abdal Camii

Yeri Çapa tıp Fakültesi ana kapısının tam karşındadır. Deniz Abdal kabri ise çapa tıp fakültesi giriş kapısındadır ve kendisi Alperenlerdendir. Bizi kâfirlerin oku ve kılıcı işlemez diyerek Fatih'in ordusu da en önde olduğu, denize hayran olduğu ve onun için Deniz Abdal dendiği meczup bir yapısı olduğu dilden dile gelmiştir. Cami vakıf defterinde kaydı 1551'de yapıldığı yaptıran Deniz Aptal değildir, mahalleye de adını vermiştir. Mimar İlyas beydir kabri de yaptığı camiinin haziresindedir.

Camii tek katlı, basit yapılı, minaresi kısa şirin mahalle camiidir. 1956'da Millet Caddesi genişletilmesi çalışmaları sırasında haziresiyle birlikte kaybolmuştur. (Göncüoğlu, 2021:197-198)

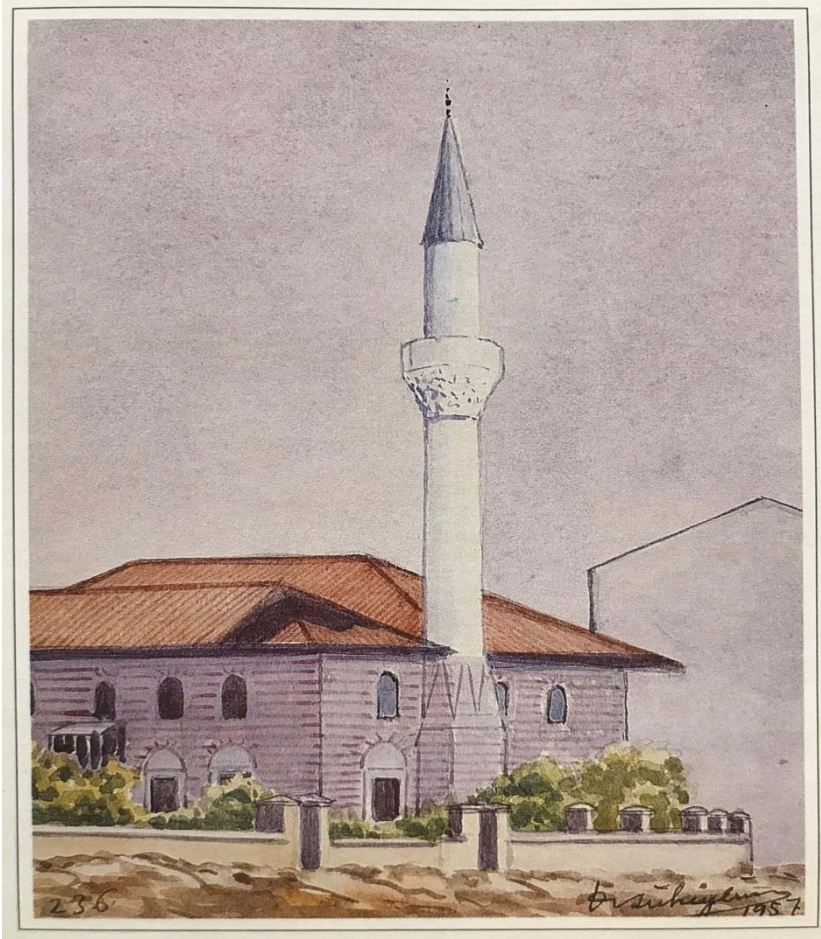

Deniz Abdal Camii (Foto:22.10.12.2024)

6.2.7. Kazasker Abdurrahman Çelebi Camii

Caminin yeri çapa Fen lisesinin sırasında karşı sokağındadır. Kanuni dönemi kazaskerlerinden Abdurrahman Efendi Amasyalıdır. 1555'te Mimar Sinan'a kâgir duvarlı, kurşundan kaplı ahşap çatısı altında gizli kubbesi olan, dikdörtgen planlı, duvarları tek sıra küfeki taşından üç sıra tuğladan örülmüş güzel camilerine örnektir. Camii 1908'te Haliçte başlayan Cerrahpaşa'ya kadar uzanan İstanbul'un büyük

yangınlarından Çırçır yangınında Abdurrahman caminin duvarları ve minaresi kalmış komple yanmıştır. Cumhuriyet döneminde kereste deposu olarak kiralanmış metruk şekilde kalmıştır, 1950 yılında harabe ve metruk cami ve mescitleri onarmak için kurulan Türkiye Anıtlar derneği ve hayır sever halkın katkıları ile tekrar ihya edilmiştir. Bu güzel yapının maalesef çilesi bitmemiş 1957’de Millet Caddesi yapılırken yol üstünde kaldığı gerekçesiyle yıkılmış ne yazık ki caddenin çok uzağında olduğu halde boş yere yıkılmıştır. 2008’de Hayırsever Muhittin Cesur Beyefendi tarafından millet caddesine dönük yüzü aslına uygun şekilde projelendirilmiş ve 2011bitirilerek yeniden ibadete açılmıştır. (Kuran,1979: 82)

A. Süheyl Ünver Çizimyle Abdurrahman Çelebi Camii (Çizim 3,11.12.2024)

6.2.8. Selçuk Sultan Camii

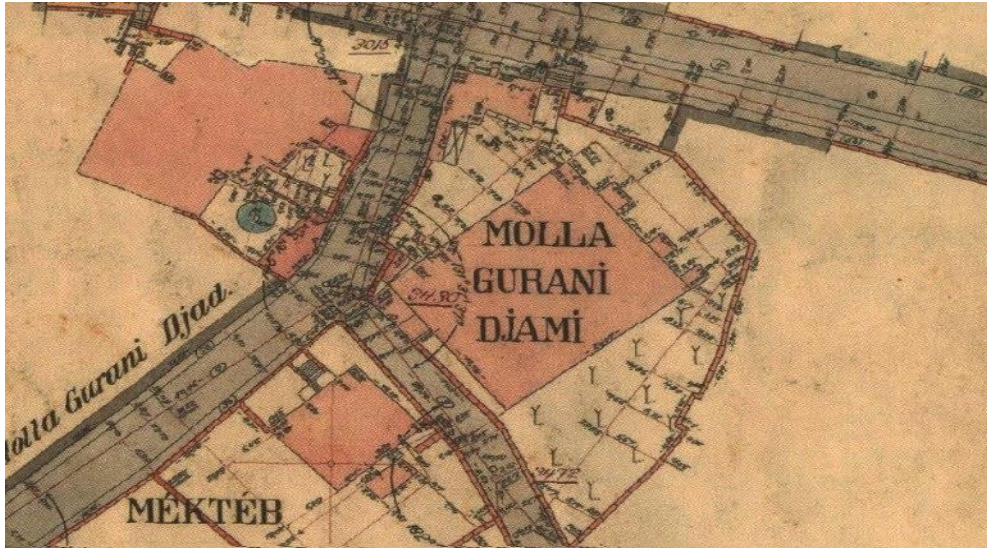
Millet caddesi Molla Gürani mahallesinde Haseki hastanesi karşısındadır. Çelebi Mehmet'in kızı Selçuk sultan tarafından Fatih döneminde yaptırılmış cami yanmasından sonra 17. Yy. 'da Abbas Ağa tarafından yeniden yaptırılmıştır. Duvarları kagir, çatısı ahşaptan, minaresi kalın gövdeli camii maalesef 1956'da millet caddesi çalışmaları sırasında yıktırılmış daha sonra 1964' te kurulan cami vakfı camiye Mimar Sami Ülgen beyefendiye projelendirerek yeniden ibadete açmışlardır. (Öz,2024: 17)

Selçuk sultan Camii-Abbas Ağa Camii (Foto:23,12.12.2024)

6.2.9. Molla Gürani Camii

Millet caddesin üzerinde Fındıkzade semtinde Molla Gürani' nin kabrinin olduğu yerdeydi. Vefada olan İstanbul'un Fethinden sonra Aziz Teodoros kilisesinin camiye çevrilip Molla Gürani camisiyle karıştırmamalıdır. İstanbul Fethinden hemen sonra yapılmış, 1918 Yangınında yanmış minaresi, duvarları kalmış ve 1957'de millet caddesi çalışmaları sırasında ortadan kaldırılmış sadece Molla Gürani' nin Türbesi ve küçük bir haziresi kalmıştır. (İBB, 2014, 199-200)

Molla Gürani Camii, Alman Maviler-1913 (Harita:6,12.12.2024)

Molla Gürani Türbe ve Haziresi (foto:24.12.12.2024)

6.2.10. Dilsiz Ali eşmesi

Millet caddesi üzerinde apa Fen Lisesi karşısında bulunan çeşme 1957’de yol yapım çalışmalarında kaybolmuştur, geriye Türk İslam Eserleri müzesindeki kitabesi günümüze ulaşmıştır. (Ülgen, 2013)

Dilsiz Ali eşmesi (Foto:25, 12.12.2024)

6.2.11. Saraç Doğan Camii

Kayıtlarda 15. Yy. da Doğan Ağa tarafından yaptırılmış kayıtlarda inşa tarihi 1519 olarak geçmektedir. 1918 de Büyük İstanbul yangınında yanmış uzun zamanlar viran kalmış 1956 da Millet Caddesi genişletilmesi için yıkılmış, yerine karşısında yeniden cami yapılması için arsa verilmiştir. 1975 da vakıflar idaresince yaptırılma kararı alınmış aynı isimle zamanın şartlarına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. İki katlı yapının alt cadde tarafı dükkân üst katı cami olarak planlanmış, içi komple Kütahya çinisi, minber, korkuluklar, kürsü ahşap, kubbesi uzunca, minaresi, şerefesi kesme taştan, lojmanı olan, dışı mermer kaplıdır. (İBB, 2014: 230)

Saray Doğan Camii Yeni Hali (Foto:26, 16.12.2024)

6.2.12. Şehremini Camii

Millet caddesi ile saray meydan Caddesi köşesinde Topkapı yönünde çapa tıp fakültesinin bittiği yerdedir. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekte ancak Fatih Sultan Mehmet tarafından Ereğli'den iskân için getirilen halk için yaptırılmıştır. 1953 de tamir ettirilmesine rağmen 1957 de Millet Caddesi genişletilmesi çalışmaları sırasında yıkılmıştır. (İBB,2014: 245)

Şehremini Camii (Foto:27, 16.12.2024)

6.2.13. Topkapı Sur Girişi (Millet Caddesi)

Sahil yollarının yapılması sur etrafında yolların genişletilmesi surlarda kesintilere yol açmıştır. 1956'da Edirnekapi'dan Sur içi' ne giriş yapıp Millet caddelerine bağlamak için surların yıkılmasına karar verilmiş T60 ve T61 burçlarının arasında kalan surlar 50 metre yıkılarak Millet caddesi girişi sağlanmıştır. Yol yapılırken burçlarda restorasyon çalışması başlatılmış tarihi kıyımı saklama makyajı uygulanmaya çalışılmıştır. 1985' de Unesco Dünya mirası listesine alınmış ne yazık ki biraz geç kalınmış bundan sonra büyük iyileştirme çalışmaları başlamıştır. (Ahunbay, 2006: 13)

Topkapı Kara Surları Millet Caddesi Girişi (Foto:28, 17,12,2024)

6.2.14. Ali Bey eşmesi

Topkapı' da Karanfil avuş sokağın millet caddesine dönük konumda idi. Kayıtlarda Ferik Ali Paşa'nın 1706'da yaptırdığı yazılıdır. Halk bu çeşmeye halkalı çeşme demiştir, manastır mescidine yakındır. Kesme taştan, kemerli, tek epeli, önceden kitabesi olan ama yıkım sırasında yerine olmadığı bilinen klasik Türk mimarisinde duvar çeşmesidir. Bitişigindeki okulu 'da Ali Bey yaptırmış 1957'de yol üstünde kaldığı gerekçesiyle yıktırılmıştır. (Ünsal,1969: 61)

Ali Bey eşmesi-Halkalı eşme,Süheyl Ünver (Foto:29, 19.12.2024)

6.3. Vatan Caddesi

6.3.1.Vatan Caddesi Sur Girişi

Millet caddesinden sur içine giriş yapıldıktan sonra Vatan Caddesi girişi için çalışmalar yapılmış T70 burcu Ulubatlı Hasan'ın Osmanlı Sancağını diktiği burç kabul edilir, fetih kutlamaları için tamir edilmiş yanındaki T71 den başlanarak giriş yolu çalışmaları başlatılmış enkaz durumundaki T72 burcu komple kaldırılmış T73 ile T71 arasında toplamda 8 şerit geliş ve gidiş yolu Vatan Caddesi için düşünülmüştür. Vatan caddesi tarafındaki surlar kuşatma sırasında ve İstanbul depremlerinde en çok hasar alan surlardır. (Ahunbay, 2006: 13)

Vatan Caddesi Girişi ve T70 Burcunun Görüntüsü (Foto:30, 17.12.2024)

6.3.2. Attar Halil Camii ve Çeşmesi

Esnaftan Halil Attar Ağa'nı bir diğer mescidi Unkapanı'ndadır ve varlıklı ve hayırsever bir kişi olduğu, 15. yy. Sonu 16.yy. başlarında yaşadığı bilinmektedir. Aslında bu cami Kanuninin sadrazamı Rüstem Paşanın Mimar Sinan'a yaptırdığı Eminönü'ndeki çinileriyle meşhur Rüstem Paşa caminin olduğu yerdeymiş buradan sökülerek surlara yakın olan o zamanlar kimsenin bilmediği, uğramadığı Yenibahçe' ye

taşınmış ahşaptan, kitabesizdir. Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Caminin temelinden çıkan su burada bulunan iki çepeli üstünde minaresi olan çeşmeye verilmiştir. Bayrampaşa deresinin üzerinde tek gözlü köprüsü, üstünde minare olan çeşmesiyle bu güzellikler 1956 da bir günde imar adı altında yıkılmıştır. (Eyice,1962: 31)

Halil Attar Camii ve Çeşmesi-1946 (Foto: 31, 17.12.2024)

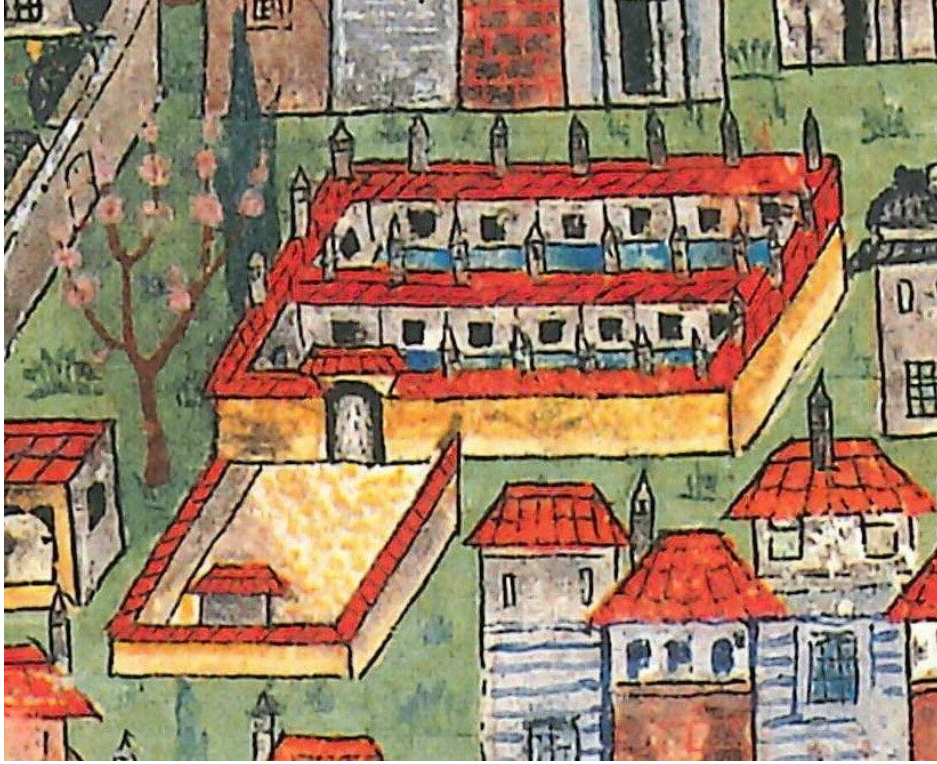
6.3.3. Bayrampaşa Deresi Köprüsü

Sur içerisindeki tek köprü ne zaman yapıldığı ve gerçek adının ne olduğu tam olarak bilinmeyen, İstanbul'un ortasından geçip Aksaray'dan güneye yönelip Marmara denizine dökülen Bayrampaşa deresinin (Lykos) üzerindeki tek gözlü, küfeki taşından, surlara yakın, iki yanında taştan korkuluklu küçük ve zarif köprüdür. Sanatsal olarak değeri olmamakla beraber İstanbul içinde tek köprü olması sebebiyle önemlidir. Bir yakasında Arpa Emni Mustafa Efendi Mescidi diğer tarafında ise Hoca Attar Halil Ağa Camii vardır. 16.yy.' da yaptırılan Mihrimah Sultan Caminin yapıldığı zaman yapıldığı tahmin edilmektedir. (Eyice, 1992: 274)

Bayram Paşa Köprüsü (Foto:32, 18.12.2024)

6.3.4.Yeniçeri Kışla Kapısı

Yeni Odalar-Matrakçı Nasuh-1537 (Çizim:4, 18.12.2024)

Lahim meydanı (Et meydanı) Yeniçeri askerinin kaldığı yeni odalar ismindeki karargâh binası kapısı buradadır. Askerlerin eğitim yaptıkları yerdir, yediği et bu meydanda dağıtılması sebebi ile bu isimle anılmış ve yeniçerilerin büyük ayaklanmaları burada kazanları çıkarıp devirmeleri (kazan kaldırmak) sancakları meydana dikmek ile başlamıştır. Yeniçeri odalarının en büyük kapısı olan et kapısı ya da et meydanı kapısı 1721 yılında Damat Nevşehirli İbrahim Paşa yeniden inşa ettirilmiştir. Burada ayrıca aşçı ve kasapların sadece sabah ile akşam namazlarının kıldığı Et Meydanı mescidi yaptırılmış bu mescit halka açık değildir. 1724 Cibali yangınında kül olunca yeniden yaptırılmış. Yeniçerinin gerçekte toplu ibadet ettiği camisi orta camidir.

Son yeniçeri ayaklanması 1826 da kazanları et meydanına çıkarılması ile 2. Mahmut zamanında başlamış oldu. Kışlaları kapıkulu askerleri tarafından sarılıp topçu atışıyla ortadan kaldırıldı. 2. Mahmut yeniçerileri hatırlatacak her şeyi yasaklamış ve ortadan kaldırmış sadece meydandaki tonoz kapı kalmış, Et meydanı tarihe karışmış ve yeniçeri

ocakları kapatılıp meydana Ahmediye meydanı adı verilmiş burada şimdi Ahmediye karakolu bulunmaktadır. Et meydanı kapısı 1956'da vatan caddesi yıkımlarına kurban gitmiştir. (Özcan, 1995: 497)

Et Meydanı Kapısı- Yeniçeri Odaları kapısı (Foto:33, 18,12,2024)

6.4. 27 Mayıs 1960 Sonun Başlangıcı

İstanbul'un imarına yönelik planlar 27 Mayıs 1960 gerçekleşen Askeri darbe sonucu durma noktasına geldi ve yeni bir dönem başladı. Başta Başbakan Adnan Menderes, Bakan arkadaşları, DP Milletvekilleri tutuklanıp yassı adada mahkeme önüne çıkartılıp Anayasayı ihlal, Vatana ihanet suçlamasıyla yargılanmış Başbakan Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan idam cezasına çarptırılmış ve 16-17 Eylül 1961'de hükümlerin infazı ile bir dönem son bulmuş ama vicdanlardaki açtığı yara kapanmamıştır.

Yassıda Duruşmalarından-1961 (Foto:34, 19.12.2024)

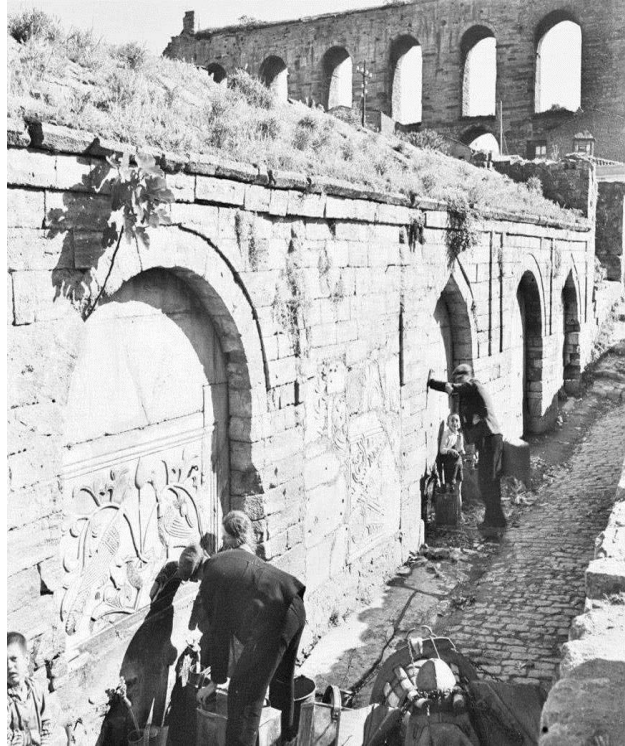
7. SONUÇ

İstanbul İmarı ya da modernleşmesi DP'nin iktidara gelmesinin 2. döneminde büyük bir süratle başlamış Başbakan Adnan Menderes' in modern bir metropole dönüştürme amacı şehri büyüterek merkeze ulaşımı uygun bir şekilde yeniden düzenlemeyi hedefliyordu. Ancak bu çalışmalar İstanbul'un özellikle konut ve ulaşım alanındaki hızlı değişimleri kapsayan bu imar projeleri, kentleşmenin ihtiyaçlarına orantısız bir şekilde yürütülmüş ve bu süreçte tarihi ve turistik değerler yeterince korunamamıştır. Bu dönemin en dikkat çeken özelliklerinden biri İstanbul'un tarihi dokusuyla bütünleşmesi gereken yapılar yerine, modern ve işlevsel yapıların tercih edilmesi İstanbul'un tarihi dokusuna geri dönülmez zararlar vermiştir.

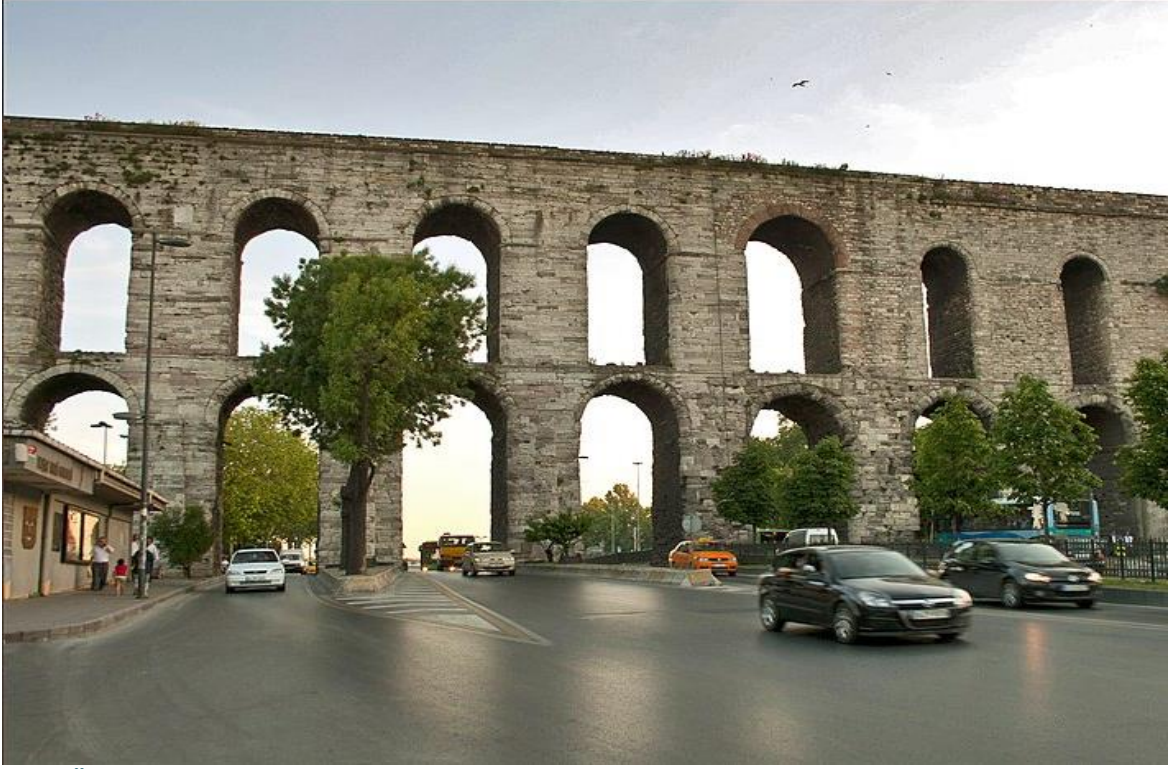
Devlet işlerinde süreklilik ve devamlılık esastır. Bütün suçu tek kişiye yüklemek bir de şu anda yaşamıyorsa kolay olandır. 2.3. *Demokrat Parti İstanbul'unda* değinilen 1948 yılında Marshall planına dâhil edilen Türkiye ABD' den mali ve teknik yardım anlaşması imzalanarak bu süreçte alt yapı, ulaşımın modernizasyonu hep gündeme tutulur. ABD karayolları teknik heyeti ile karayollarının iyileştirmesi adına antlaşma imzalanır. Söz konusu çalışmanın amacı trafik yükünü azaltmak için yapıldığıdır ancak günümüzde anlaşılmıştır ki yeni yollar trafiği çözmediği gibi özel araçları çoğaltarak trafiğin artmasına sebep olmuştur. Bunun arkasında savaş sonrası dev ekonomisiyle, sanayileşmiş emperyalist devletin araba satma sevdası vardır ki daha öncesinde dar sokakları ile yürüme şehri olan İstanbul yollarını büyük Amerikan yapımı araçların gidebileceği yeni yollar açmaktır. Adnan Menderes iktidara gelir gelmez bu antlaşma ve Henri Proust'un İstanbul planı önüne gelir. Proust'un planını inceleyen Menderes çok daha fazla yıkımın olduğunu ve mali açıdan uygulanamayacağına inandığı bu planı rafa kaldırıp, ilk iş olarak 14 yıldır Türkiye'de olan Proust'un işine son vermiştir.

Proust planında dikkat çeken uygulamalardan Atatürk bulvar saraçhaneye kadar onun zamanının eseridir. İmar sırasında yola çok uzak olmasına rağmen Oruç Gazi Camii yıkılmıştır şimdide hala yeşil alandır. Diğer taraftan Roma imparatoru Valens'in 4yy.'da yaptırdığı Bozdoğan kemeri ya da Valens su kemeri yolun üstünde olmasına rağmen yıkılmazken yolla hiç ilgisi olmayan Mimar Sinan eseri 40 çeşmeler kör kazmaya kurban gitmiş, Bozdoğan Kemerlerine yaslanmış Gazanfer Ağa Medresesi son anda kurtulmuştur. Proust Osmanlı eserlerine karşı hiç acımadan kararlar vermiştir. Ulus, Devleti yaratma çabaları Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlıya karşı kurulmuş olmasından dolayı İmparatorluktan kalan eserleri görmemezlikten gelinmiştir.

Son söz olarak İstanbul modernleşmesinin altında büyük devletlerin emperyalist emelleri yatarken bu yolda can verenler, acı çekenler, üzülenler olmuş en çok İstanbul ve Türkiye kaybetmiştir.

40 Çeşmeler Saraçhane Mimar Sinan Eseri (Foto:35, 20.12,2024)

Yol Üstünde Kalan Bozdoğan Kemerleri (Foto:36, 20.12.2024)

KAYNAKÇA

1. Ahunbay, Z. (2006). İstanbul'un Tarihi Alanları. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Ankara.
2. Akın, G. (1910). 1930, Payitahtın günbatımı'. *İstanbul 1910-2010, Kent, Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültür*.
3. Ayverdi, E. H. (1961). *Fâtih devri mimarisi: zeyl*. İstanbul Fethi Derneği.
4. Batur, A. (1993). Art Deco, İstanbul Ansiklopedisi.
5. Belediyesi, İ. B. (2014). İstanbul'un Kaybolan Kültür Varlıkları. *İstanbul: Kültür AŞ*.
6. Bilsel, F. C. (2015). Geç Osmanlı Döneminden Cumhuriyet'e çağdaş şehir düşüncesi ve İstanbul planlaması. In *Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ, ISAM; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ.
7. Boysan, A. (1990). Adnan Menderes Belediyeciliği İmar Hareketi Uygulama ve Sonuçları. *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum*, 225-233.
8. Doğusan, G. N. (2004). İstanbul "imar" ı: 1956-1960.
9. Durhan, Ö. S. (2009). Erken Cumhuriyet İstanbul'unda kentsel değişim (1928-1950).
10. Ergin, O. N. (1987). Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı (1936). *Türk Belediyecilik ve Şehircilik Tarihi Üstüne Seçmeler*, 101-138.
11. Ertem, B., & Altunel, M. C. (2011). İstanbul İmarındaki Tarihi Eser Kaybının Tarih ve Turizm Açısından İncelenmesi: Karaköy-Kabataş Bölgesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 61-79.
12. Eyice, S. (1962). *İstanbul minareleri*. Berskoy Matbaası.

13. Eyice, S. (1992). Bayrampaşa Deresi Köprüsü. TDV İslam Ansiklopedisi (C.5, S. 274). İstanbul: TDV.
14. Feroz, A. H. M. A. D. (1995). Modern Türkiye'nin Oluşumu. *Türkçesi: Yavuz Alogan*), İstanbul: Sarmal Yayınları.
15. Göncüoğlu, S. F. (2021). Fethin Öncüleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
16. Gül, M. (2013). Modern İstanbul'un Doğuşu. *İstanbul: Sel Yayıncılık*.
17. İğüs, E., & İsmailoğlu, H. (2016). Osmanlı Kenti İstanbul'u Yıkma ve Yeniden Yapma Paradoksu: Menderes Yıkımları.
18. İşli, H. N. (2008). *İstanbul'un ortası Aksaray*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı.
19. Koç, M. (2021). Revnakoğlu' nun İstanbul'u. Fatih Belediyesi.
20. Köseoğlu, N. (1952). Makale:" İstanbul Hamamları".
21. Kuban, D. (1998). *İstanbul yazıları* (Vol. 43). Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
22. Kuban, D. (2010). İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul, çev. Zeynep Rona, *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul*.
23. Kuran, A. (1979). Mimar Sinan'ın bilinmeyen ve kaybolan camileri. *Beşeri Bilimler*, 7, 81
24. Kurtbil, Z. H. (2006). Murad Paşa Külliyesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi DİA, İstanbul*, 191.
25. Mimar, A. (1933). Memlekette Türk Mimarların Vaziyeti. *Artitekt Dergisi*. (Sy.5, S. 129-130).
26. Neşriyat, İ. V., & Müdürlüğü, T. (1957). İstanbul'un Kitabı. *İstanbul Vilayeti Neşriyat ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, TY*.
27. Öneş, E. N. (1998) Mabetler Şehri İstanbul'un Tarihi Mescit ve Camileri. İstanbul Ajans Yayıncılık. İstanbul.
28. Öz, T. (1962). *İstanbul camileri. 1*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

29. Özcan, A. (1995). Et Meydanı. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 11, S. 497). Ankara: TDV.
30. Prost, H. (1938). İstanbul'un nazım planını izah eden rapor. *İstanbul Belediyesi Matbaası, İstanbul*.
31. Prost, H. (1948). İstanbul, Konferansı veren H. Prost. Fransa Enstitü Üyesi ve İstanbul Belediyesi Şehircilik Mütchassısı. (Z. Feran, Trans., İstanbul Municipality).
32. Sarol, M., & Bilinmeyen Menderes, I. (1983). Kervan Yayınları.
33. Sayar, Z. (1957). İstanbul'un imarı hakkında düşünceler!'.- 34. Tanman, M. B. (2007). Oğlanlar Tekkesi. *İslam Ansiklopedisi*, C, 33, 319-320
- 35. Toker, M. (1966). İsmet Paşa'yla 10 Yıl 1957-1960, (1. Cilt). *İstanbul: Akis Yayınları, Ajans-Türk Matbaası*.
- 36. Turgut, S. (1991). *Demokrat Parti döneminde Türkiye ekonomisi: ekonomik kalkınma süreçleri üzerine bir deneme*. S. Turgut.
- 37. Ülgen, A. S. (2013). Modern Türkiye'nin Osmanlı Mirasının keşfi. Açık Arşiv. SALT Galata.
- 38. Ülgen, A. S., & Ünver, A. S. HEKİMBAŞI ÖMER EFENDİ.
- 39. Ünsal, B. (1969). İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı. *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*,
- 40. Ünsal, B. (1969). İstanbul'un İmarı ve Eski Eser Kaybı. *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, 61.
- 41. Yavaş, D. (2007). Pertevniyal Valide Sultan Külliyesi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 34, 241-242.

GÖRSEL KAYNAKLAR

1. [Aksaray Vatan ve Millet cd. başlangıç kavşağı 1958 \(Foto:1,6.12.2024\)](#)
2. ["İstanbulun kitabı"dan Aksaray Valide Camii Önü çalışmaların Başlangıcı 1957 \(Foto:2, 6.12.2024\)](#)
3. [Millet, Vatan, cd. tarihi yarımadaının havadan görünüşü ,1958 \(Foto:3, 6.12.2024\)](#)
4. [Menderes, 25 Eylül 1956'da "İstanbul'u yeniden fethetmek" sloganıyla imar çalışmalarını başlattı. \(Foto:4, Ara Güler 6.12.2024\)](#)
5. [Karaköy meydanında yapılan yıkımlar, 1958 Ara Güler \(Foto:5, 6.12.2024\)](#)
6. [İstanbul İmarının Başındaki Tek isim Başbakan Menderes-1957 \(Foto:6;7.12.2024\)](#)
7. [Time Dergisi Kapağı 1958 \(Kapak:1, 7.12.2024\)](#)
8. [Simkeşhane Fatih Sultan Döneminden 1463 ilk darpane \(Foto:7 ; 7.12.2024\)](#)
9. [Aksaraydan Saraçhaneye çıkarken sağdaki Oruç Gazi Camii ,yerişi an yeşil alan \(Foto:8, 7.12.2024\)](#)
10. [Beyazıt-Aksaray arasında kodun düşürölme çalışmaları 1957 \(Foto:9 ;7.12.2024\).](#)
11. [Eminönü yıkımlar zamanında-1957 \(Foto:10; 7.12.2024\)](#)
12. [wiener Bank Binası Kalırken Mimar D'aronco Eseri Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii Yıkılmıştır.Arsası Şu An Yeşil Alandır. \(Foto: 11 ;7.12.2024\)](#)
13. [Mimar D'aronco Çizimlerinde Karaköy Camii \(Çizim:1, 7.12.2024\)](#)
14. [Karaköy Camii yıkımından 60 yıl sonra aynı şekilde yapılma kararı alınmıştır. \(Foto:12, 7.12.2024\)](#)
15. [Mimar D'aronco'nun Karaköy Camii çizimleri \(Çizim:2, 7.12.2024\)](#)
16. [Aksaray Valide Sultan Türbesi \(Foto: 13, 8.12.2024\)](#)

17. [Aksaray Karakolu 1957 \(Foto:14, 8.12.2024\)](#)
18. [Has Murat Paşa Camii ve Hamamı 1477 \(Foto:15, 8.12.2024\)](#)
19. [Oğlanlar Tekkesi 1453-1461 Murat Paşa Camii Avlusunda arta kalanlar. \(Foto:16, 8.12.2024\)](#)
20. [Aksaray Camcılar Mescidi 1494 \(Foto: 17, 8.12.2024\)](#)
21. [Çakır Ağa Camii \(Foto:18, 13.12.2024\)](#)
22. [Tevekkül Hamamı-Pervititch Haritası \(Harita: 3, 9.12.2024\)](#)
23. [Şirmert Çavuş Camii, Türbesi ve Çeşmesi,1504 \(Foto:19, 9.12.2024\)](#)
24. [Fındıkzade Tekkesi \(Harita :4, 10.12.2024\)](#)
25. [Hekimbaşı Ömer Efendi Külliyesi \(Foto:20, 10.12. 2024\)](#)
26. [Nuri Dede Camii \(Foto:21, 10.12.2024\)](#)
27. [Nuri Dede camii-Alman Mavileri Haritası,1913 \(Harita:5,12.12.2024\)](#)
28. [Basında Nuri Dede Camii \(Gazete:1, 10.12.2024\)](#)
29. [Deniz Abdal Camii \(Foto:22,10.12.2024\)](#)
30. [A.Süheyl Ünver Çizimyle Abdurrahman Çelebi Camii \(Çizim 3,11.12.2024\)](#)
31. [Selçuk sultan Camii-Abbas Ağa Camii \(Foto:23,12.12.2024\)](#)
32. [Molla Gürani Camii, Alman Maviler-1913 \(Harita:6,12.12.2024\)](#)
33. [Molla Gürani Türbe ve Haziyesi \(foto:24.12.12.2024\)](#)
34. [Dilsiz Ali Çeşmesi \(Foto:25, 12.12.2024\)](#)
35. [Saraç Doğan Camii Yeni Hali \(Foto:26, 16.12.2024\)](#)
36. [Şehremini Camii \(Foto:27, 16.12.2024\)](#)
37. [Topkapı Kara Surları Millet Caddesi Girişi \(Foto:28, 17,12,2024\)](#)
38. [Ali Bey Çeşmesi-Halkalı Çeşme,Süheyl Ünver \(Foto:29, 19.12.2024\)](#)
39. [Vatan Caddesi Girişi ve T70 Burçunun Görüntüsü \(Foto:30, 17.12.2024\)](#)
40. [Halil Attar Camii ve Çeşmesi-1946 \(Foto: 31, 17.12.2024\)](#)
41. [Bayram Paşa Köprüsü \(Foto:32, 18.12.2024\)](#)

42. [Yeni Odalar-Matrakçı Nasuh-1537 \(Çizim:4, 18.12.2024\)](#)
43. [Et Meydanı Kapısı- Yeniçeri Odaları kapısı \(Foto:33, 18,12,2024\)](#)
44. [Yassıda Duruşmalarından-1961 \(Foto:34, 19.12.2024\)](#)
45. [40 Çeşmeler Saraçhane Mimar Sinan Eseri \(Foto:35, 20.12,2024\)](#)
46. [Yol Üstünde Kalan Bozdoğan Kemerleri \(Foto:36, 20.12.2024\)](#)

ÖZET

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti her alanda reformlar yaparak yeni bir Devlet kurmanın çalışmalarına hızla başlamıştır. Savaştan harap halde çıkmış olan İstanbul'un modern bir kent görüntüsü vermek için imar planları hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur. 1936' da Henri Prost'la başlayan imar hareketi 1950'de Adnan Menderesin Başbakan olmasıyla hız kazanmıştır. Bu çalışmamda Millet ve Vatan caddeleri açılırken istimlak çalışmaları sırasında kaybolan tarihi yapılarımız konu edilmiştir. Modernleşme adı altında kaybettiklerimiz ortaya koymaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İstanbul İmarı, Millet Caddesi, Vatan Caddesi, Modernleşme, Adnan Menderes

ABSTRACT

The newly established Republic of Türkiye quickly started the work of establishing a new State by making reforms in every field. Development plans were prepared and put into practice to give Istanbul, which was devastated by the war, the appearance of a modern city. The reconstruction movement, which started with Henri Prost in 1936, gained momentum in 1950 when Adnan Menderes became Prime Minister. In this study, the historical buildings that were lost during the expropriation works while Millet and Vatan streets were opened are discussed. An attempt has been made to reveal what we have lost under the name of modernization.

Key words: Istanbul Development, Millet Street, Vatan Street, Modernization, Adnan Menderes